

Tisdagen den 5 november

Kl. 15.00

*Om ökat antal
elevassistenter
i särskolan***1 § Svar på interpellation 1985/86:24 om ökat antal elevassistenter
i särskolan****Anf. 1** Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Margó Ingvardsson har ställt fyra frågor till socialminister Sten Andersson om ökat antal elevassistenter i särskolan. Beträffande innehållet i frågorna ber jag att få hänvisa till det utdelade svaret.

Arbetet inom regeringen är numera så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Interpellationen utgår från vissa förhållanden i Stockholms läns landstingskommun. Jag vill inledningsvis påpeka att det inte är möjligt för mig att kommentera enskilda fall.

Enligt den nu gällande omsorgslagen har landstingskommunerna ansvar för undervisning och omvårdnad av psykiskt utvecklingsstörda. Detsamma kommer att gälla enligt den nya omsorgslagen och den nya skollagen. Landstingen har skyldighet att svara för skolgången för psykiskt utvecklingsstörda barn enligt gällande läroplan. I särskolan skall eleverna få den personliga omvårdnad som de behöver. För många barn i särskolan är omvårdnaden en förutsättning för att de skall kunna tillgodogöra sig undervisningen. Det är samtidigt ofta svårt att bedöma barnens individuella behov av elevassistans. Å ena sidan skall eleverna ha all den hjälp som krävs för att de skall kunna tillgodogöra sig undervisningen. Å andra sidan måste hjälpen avpassas så, att den inte hindrar barnens utveckling till ökad självständighet.

Det är skolöverstyrelsen som har högsta tillsynen över undervisningen av psykiskt utvecklingsstörda och de omsorger som behövs i samband med denna. I tillsynen ligger att följa och stödja verksamheten i särskolan och ta in de uppgifter som behövs för att följa arbetet i särskolan. Tillsynen kan fullgöras på olika sätt, bl. a. genom överläggningar med huvudmännen, genom allmänna råd eller genom inspektion.

Interpellanten tar upp frågan om en viss komplettering av det nyligen lagda förslaget till ny skollag (prop. 1985/86:10). Margó Ingvardsson har väckt en motion med samma innehåll med anledning av propositionen. Förslaget till ny skollag behandlas för närvarande i utbildningsutskottet, och jag är inte beredd att föregripa utskottets ställningstagande.

De i interpellationen ställda frågorna var av följande lydelse:

1. Hur tvingande är omsorgslagens omvårdnadsansvar för huvudmannen när det gäller ansvaret att anställa tillräckligt antal elevassistenter för elevernas behov i särskolan?
2. Kommer regeringen att vidtaga några åtgärder med anledning av förhållandena i särskolan i Tyresö–Haninge?
3. Har regeringen någon uppfattning om huruvida liknande missförhållanden finns inom särskolan på andra håll i landet?
4. Finns det skäl att komplettera förslaget till ny skollag med bestämmelser om skyldighet för huvudman att svara för tillräckligt antal elevassistenter för att möjliggöra undervisning i särskolan?

Anf. 2 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

Jag har ställt fyra frågor, men de tre första frågorna kommenteras över huvud taget inte i svaret. Den sista frågan avfärdas med att ministern inte vill ge uttryck för någon mening med hänvisning till att frågan skall utskottsbehandlas i samband med en motion.

Bakgrunden till min interpellation är de förhållanden som råder inom särskolan i Stockholms län. Fyra elever som enligt omsorgslagen borde ha fått undervisning i särskola har under hösten varit utestängda från undervisning på grund av bristande resurser. Jag vill påpeka att det inte är föräldrarna som har hållit sina barn hemma med hänvisning till att det har varit dåliga resurser, utan det är skolan som har vägrat ta emot barnen med hänvisning till att man inte har tillräckliga resurser. Ännu är inte skolsituationen tillfredsställande löst för de här barnen. Två av barnen har fortfarande ingen undervisning.

Men även för barn som har placerats i särskola är situationen i många fall oacceptabel. Ett exempel:

I en klass skall en lärare och en elevassistent svara för vård och undervisning av fem barn, varav fyra är helt beroende av rullstol. Skollokalerna är inte handikappanpassade. Det saknas automatiska dörröppnare, och det är långa korridorer. Personalen – två personer – skall alltså fem eller sex gånger om dagen dra fyra rullstolar fram och tillbaka. I den här klassen handlar det inte om undervisning. Det handlar inte heller om barnpassning – det är förvaring.

Det är helt klart att huvudmannen i det här fallet inte har fullgjort sina skyldigheter. I min interpellation har jag hänvisat till de här förhållandena. Det är ju inte ovanligt att man i en interpellation hänvisar till en konkret situation. Det gör man inte för att man vill ha en debatt om de enskilda fallen, utan man vill väcka en principiell diskussion. Och det är just vad jag vill göra i det här fallet. Jag vill väcka en diskussion om omsorgslagens omvårdnadsansvar och om myndigheters ansvar och deras möjligheter att ingripa mot uppenbara missförhållanden.

Om fyra icke handikappade elever skulle utestängas från vår vanliga grundskola på grund av bristande resurser, skulle det knappast få fortgå under en hel hösttermin utan uppmärksamhet från massmedia och myndigheter.

Jag tycker att bristen på uppmärksamhet när det gäller förhållandena i särskolan i Stockholms län gör det berättigat att ställa frågan hur det ser ut med särskolan i landet i övrigt. Är det fler barn som är utestängda? Eller är det något speciellt här i Stockholms län?

Den frågan tigs bort helt och hållet i svaret, och jag undrar därför om ministern och departementet har någon kännedom om hur förhållandena är i särskolan i det här landet.

Jag vet att ministern är förhindrad att diskutera enskilda fall. Men när den ytterst ansvarige för ett visst område – och det måste väl ändå vara ministern – får kännedom om uppenbara missförhållanden, finns det då ingen möjlighet att ingripa utan att man börjar tala om ministerstyre? Har inte ministern befogenhet att uppdrå åt i det här fallet SÖ att vidta åtgärder också om det rör sig om enskilda fall? Om inte den möjligheten finns, måste det väl vara en stor brist och kännas djupt otillfredsställande?

Jag vill avslutningsvis fråga ministern: Är omsorgslagens omvårdnadsansvar tvingande, eller är det så att omsorgslagen bara gäller i ekonomiskt goda tider? Kan man vifta bort den med hänvisning till att man först måste få budgeten att gå ihop?

Anf. 3 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag skall litet mer direkt diskutera de frågor som Margó Ingvardsson har ställt.

Det som är tvingande i omsorgslagen är att meddela utvecklingsstörda elever undervisning och att göra det enligt gällande läroplan. De åtgärder som behöver vidtas för att detta skall kunna ske är en följd av det åliggande som gäller för landstingen. Som jag ser det blir då behovet av omvårdnad en sak som får ställas mot den enskilde elevens behov och egentligen ingenting annat. Det är den principiella synen på frågan, som jag också har uttryckt i mitt svar.

En annan sak är att man då får avväga elevassistansen så att undervisningen fungerar och samtidigt den träning till ökad självständighet som eleven behöver också fungerar.

Beträffande åtgärder med anledning av situationen i Tyresö–Haninge, som den andra frågan gäller, har jag redan slagit fast att jag inte kan diskutera enskilda fall. Men jag har inhämtat att tillsynsmyndigheten – i det här fallet länskolnämnden – är inkopplad på fallet. Jag förutsätter följaktligen att man i det arbetet rapporterar vidare till skolöverstyrelsen eventuella iakttagelser som behöver föras vidare.

När det gäller liknande förhållanden i andra landsting har det inte kommit till min kännedom att det just nu finns diskussioner av detta slag någon annanstans – det är svaret på denna fråga.

Beträffande en komplettering av skollagen har jag inget annat svar att ge än att vi får avvakta utbildningsutskottets diskussioner. I det sammanhanget kan det vara bra att den här interpellationsdebatten hållits och vi på det sättet ytterligare kan belysa de olika aspekterna på denna problematik.

Anf. 4 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för den kompletteringen och tolkar den så att omsorgslagens omsorgsansvar är bindande för huvudmannen.

När det gäller behovet av assistenter för dessa barn säger ministern att man skall göra en avvägning i fråga om hur mycket hjälp de behöver och att man inte skall hindra dem i deras utveckling mot självständighet. Men om skolan uppger att man inte kan ta emot fler elever därför att man inte har tillräckligt med elevassistenter, måste ju behovet i detta särskilda fall inte vara tillgodosett. Och när huvudmannen – i det här fallet ett landsting i Stockholms län – som svar till föräldrarna säger att man önskar att man hade pengar till fler assistenter men tyvärr saknar resurser och därför inte kan tillsätta fler assistenter, då frångår ju huvudmannen sitt ansvar.

Frågan är: Vilka sanktionsmöjligheter finns det? Vad kan myndigheterna på övergripande nivå göra? Det är riktigt att länskolnämnden är inkopplad, men frågan är alltså: Vad leder det till? Landstinget har nyligen gett svaret att situationen nu har ordnats tillfredsställande för dessa fyra barn – men det stämmer inte med de faktiska förhållandena, eftersom två av barnen fortfarande är utan undervisning.

Då undrar jag: Vad blir nästa steg? Det finns ju ingen automatisk koppling mellan länskolnämnden och skolöverstyrelsen, utan skolöverstyrelsen måste ha en anmälan från något håll för att kunna gå in och vidta åtgärder. Denna anmälan kan komma från någon skolmyndighet, från föräldrar eller från annat håll. Det är inte otänkbart att en sådan anmälan kan komma från ministerhåll. Givetvis är min avsikt med den här interpellationen att få ett ingripande från ministern med ett förslag till åtgärder när det gäller SÖ i de aktuella fallen.

Anf. 5 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Innebörden av en sådan förvaltningsordning med tre olika nivåer – stat, landsting och kommun – som vi har i vårt land är att var och en svarar för sitt område enligt de lagar som gäller. Jag vill upprepa att det inte är något tvivel om att omsorgslagen ger landstingen skyldighet att anordna undervisning och att följa den läroplan som finns för utvecklingsstörda barn. Det är svaret på Margó Ingwardssons fråga på denna punkt.

Staten har möjlighet att ingripa genom den tillsynsmyndighet som finns. Skulle tillsynsmyndigheten uppdaga klara missförhållanden är det en viktig iakttagelse för landstingspolitikerna i det berörda landstinget att man i så fall inte följer de lagar som har stiftats. Jag uppfattar rättsläget på det sättet att frågan då, med den bakgrund som tillsynen har gett, får tas upp i det aktuella landstinget.

Anf. 6 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Finns det inte några möjligheter att tillgripa sanktioner mot huvudmän som inte följer lagarna?

Föräldrarna har inga sanktionsmöjligheter. Det står i skollagen att vårdnadshavare som undanhåller sina barn från skolgång kan åläggas straff av ett eller annat slag. Barnen kan också tvångshämtas till skolan. Men det

finns inget som ger föräldrarna några maktmöjligheter när myndigheterna förvägrar deras barn att gå i skola. Då måste det vara fel någonstans.

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om ökade
vårdresurser för
aidspatienter och
missbrukare*

2 § Svar på interpellationerna 1985/86:20 och 23 om ökade vårdresurser för aidspatienter och missbrukare

Anf. 7 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Rosa Östh har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att lösa de finansiella frågorna när det gäller att snabbt utöka vårdresurserna i anslutning till aidsepidemin.

Göte Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att häva den svåra bristen på vårdplatser inom missbrukarvården.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Sjukdomen aids är ett allvarligt hot mot folkhälsan. Smittan i vårt land är dock ännu begränsad till vissa grupper av befolkningen.

Narkomanvården har kommit i blickpunkten under senare tid till följd av den snabba spridningen av HTLV 3-smitta bland heroinmissbrukarna i Stockholms län.

De personer som intravenöst missbrukar narkotika är den grupp som löper störst risk att bli smittade. Smittspridningen inom narkomangruppen sker huvudsakligen genom blodkontakt när samma injektionsspruta används av flera personer.

I slutet av oktober hade det rapporterats 37 fall av aids i Sverige. Av dessa fall har 19 avlidit till följd av sjukdomen. Det finns ännu inget fall av aids bland narkotikamissbrukarna. Däremot har ett femtontal fall av förstadiet till aids bland narkotikamissbrukare konstaterats på Roslagstulls sjukhus i Stockholm.

Tjänstemän vid socialdepartementet och socialstyrelsen har sammanställt en rapport om situationen inom narkomanvården i storstadsområdena. Av rapporten framgår att aidsepidemin har fått fäste bland heroinmissbrukarna i Stockholms län. Som Rosa Östh har nämnt i interpellationen är 40 % av de heroinmissbrukare som testats vid narkomanvårdsenheterna på Sabbatsbergs och Huddinge sjukhus smittade med HTLV 3-virus. Smittan har också spritts till personer som intravenöst missbrukar centralstimulerande medel, även om det hittills endast rör sig om ett fåtal fall inom denna grupp.

I rapporten konstateras att det bästa sättet att förhindra en snabb spridning bland narkotikamissbrukare är en effektiv narkomanvård. Målet måste vara att nå alla personer som intravenöst missbrukar centralstimulerande medel med provtagning, avgiftning och behandling.

Vidare konstateras i rapporten att narkomanvården i Stockholmsområdet i dag inte har de resurser som krävs för att förhindra en fortsatt spridning av HTLV 3-smitta bland narkotikamissbrukarna.

Inom Göteborgs- och Malmöområdena har ännu inte konstaterats några fall av HTLV 3-smitta bland narkotikamissbrukarna. Det är dock sannolikt att smittan når dit inom kort.

Av rapporten framgår att bristerna inom narkomanvården i storstadsområdena främst rör den uppsökande verksamheten och resurserna för avgiftning och krisstöd.

Rapporten behandlades vid aidsdelegationens sammanträde den 3 oktober. Aidsdelegationen delade uppfattningen att narkomanvårdens läge i storstadsområdena är starkt oroande. Delegationen delade också bedömningen att målet måste vara att med provtagning, avgiftning och behandling nå alla som intravenöst missbrukar centralstimulerande medel. Vidare beslöts att skyndsamt inleda överläggningar med företrädare för socialtjänsten och hälso- och sjukvården i de tre storstadskommunerna om åtgärder för att begränsa spridningen av HTLV 3-smitta bland narkotikamissbrukare. Frågan skall på nytt behandlas i den referensgrupp med företrädare för de tre storstäderna som delegationen har tillsatt.

Jag har nyligen träffat företrädare för hälso- och sjukvården och socialtjänsten i Stockholm och Malmö. I mitten av denna månad kommer jag att träffa företrädare för Göteborgs kommun.

Landstingsförbundet har som en direkt följd av aidsdelegationens ställningstaganden i en skrivelse uppmanat landstingen att omedelbart ta itu med arbetet att samordna de förebyggande insatserna i hälso- och sjukvården med socialtjänsten, polisen, kriminalvården och de frivilliga organisationerna för att bekämpa spridningen av aidsepidemin bland dem som intravenöst missbrukar centralstimulerande medel. Enligt Landstingsförbundet måste resurser omgående sättas in för att spåra upp alla missbrukare och erbjuda dem provtagning, avgiftning och behandling.

Som direkt svar på den fråga Rosa Östh har ställt i interpellationen vill jag framhålla att ansvaret för missbrukarvården i första hand åvilar kommuner och landsting. Staten lämnar bidrag till denna verksamhet. Enligt den överenskommelse som träffats mellan staten och de båda kommunförbunden uppgår bidraget till 810 milj. kr. för år 1986. Dessutom utgår statsbidrag till sjukvårdshuvudmännen, som enligt hälso- och sjukvårdslagen har det samlade ansvaret för hälso- och sjukvården. De sammanlagda ersättningarna till sjukvårdshuvudmännen beräknas till drygt 11,4 miljarder kronor för vartdera åren 1985 och 1986.

De problem som Göte Jonsson tar upp i sin interpellation behandlas också i den nyss nämnda rapporten från socialdepartementet och socialstyrelsen. Av den framgår att det för närvarande inte är någon brist på behandlingshemsplatser för frivillig vård i storstadsregionerna. Däremot saknas i stort sett särskilt anpassade resurser för vård av narkotikamissbrukare enligt LVM, dvs. lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall.

Även bortsett från aidsfrågan måste behovet av s.k. LVM-platser uppmärksammas. Efter huvudmannaskapsreformen år 1983, då statens ansvar för nykterhetsvårdsanstalter och ungdomsvårdsskolor togs över av kommuner och landsting, har det skett stora förändringar.

En avsikt med reformen var att ändra inriktningen av vården till mer öppenvård. Men samtidigt påtalas från flera håll att det råder brist på vårdplatser. Socialstyrelsen har uppmärksammat behovet av platser för missbrukare som behöver särskilt noggrann tillsyn enligt 18 § LVM. Antalet sådana platser har i stort sett halverats på drygt två år. På många håll saknas

också platser för övrig LVM-vård.

Särskilt svårt anser många att det har varit att placera narkotikamissbrukare. Bl. a. har länsstyrelsen i Malmöhus län skrivit till landstinget och Kommunförbundets länsavdelning och framhållit att frågan måste lösas snarast för att kraven i lagstiftningen skall kunna uppfyllas. Vidare har JO efter en anmälan påtalat att LVM i praktiken sätts ur kraft om bristen på platser gör att placeringen inte kan verkställas. Jag anser det vara mycket allvarligt om möjligheterna att tillämpa lagen skulle sättas ur spel på detta sätt.

I sammanhanget bör nämnas att en viss utbyggnad pågår. Stockholms kommun har fattat beslut om att inrätta 20 LVM-platser för narkotikamissbrukare. Göteborgs kommun har beslutat att inrätta 8 platser. Dessutom finns planer för några platser i Malmö.

Socialstyrelsen har i en skrivelse till regeringen tagit upp frågan om behovet av LVM-platser. Det måste enligt styrelsens mening ingå i huvudmännens ansvar för planeringen av institutionsvården att tvångsintagna patienter skall kunna placeras på hem där den efterfrågade vården kan ges. Frågan bereds för närvarande i regeringskansliet.

Anf. 8 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret på min interpellation. Såvitt jag förstår gör Gertrud Sigurdsen ungefär samma bedömning som jag av läget och också av vad som behöver göras, men hon drar uppenbarligen inte riktigt samma slutsatser som jag om hur det skall ske.

Sjukdomen aids drabbade oss i Sverige helt överrumplande. Här fanns inga förberedelser och mycket liten kunskap. Att det då uppstod osäkerhet och en viss handfallenhet kan man förstå. Nu vet man emellertid mycket mer. Vad man framför allt vet är att det är oerhört bråttom. Varje dag betyder mycket i kampen för att stoppa smittspridningen, och därför får inga ansträngningar sparas. Ingen vet riktigt hur många som i dag är smittade av viruset HTLV 3. Den senaste beräkningen visade att mellan 4 000 och 5 000 personer är smittade. Av dem kommer statistiskt sett 20 % att få sjukdomen aids. Man vet också att många av de övriga kommer att få svåra skador på centrala nervsystemet.

Statsrådet framhåller i sitt svar att det är de personer som intravenöst missbrukar centralstimulerande medel som löper störst risk att bli smittade. Statsrådet pekar också på en rapport enligt vilken man kommit fram till att det bästa sättet att förhindra en snabb spridning är en effektiv vård av narkotikamissbrukare, men att man i Stockholmsområdet i dag inte har de resurser som behövs för att förhindra en fortsatt spridning av smittan. Detta är precis det som jag har sagt i min interpellation. Det är ju fortfarande så, efter flera månader, att förtvivlade människor som söker hjälp för att komma ifrån sitt narkotikamissbruk avisas vid sjukhusen, även de som redan är smittade. De rekommenderas att använda egen toalett och egna handdukar, men de får ingen hjälp med att bli av med sitt narkotikaberoende.

För varje dag ökar därför antalet smittade. För varje dag ökar risken för att nya grupper dras in – inte minst med tanke på att många män tydligen inte drar sig för att fortsätta att utnyttja prostituerade, trots att det är känt att flera

av dessa är smittade. Hur kommer man för resten till rätta med de här männen? Den frågan är värd en historia för sig.

Gertrud Sigurdsen säger i sitt svar att aidsdelegationen har beslutat att skyndsamt inleda överläggningar med företrädare för socialtjänsten och hälso- och sjukvården i de tre storstadskommunerna om åtgärder för att begränsa spridningen av HTLV 3-virusmittan bland narkotikamissbrukare. Det är bra – det är precis vad jag menar att man borde ha gjort långt tidigare.

Men sedan säger socialministern att det i första hand åvilar kommuner och landsting att ta ansvar för missbrukarvården. Ja, visst är det så. Men är det kommuner och landsting som i första hand har ansvaret för att stoppa spridningen av aids?

I nuvarande situation är det nödvändigt att frigöra sig från det traditionella synsättet när det gäller frågan om vem som skall göra vad. Det finns inte tid till att bolla ansvarsfrågan mellan olika myndigheter, mellan olika sjukhus, mellan kommuner, landsting och staten. Det här är en fråga som angår oss alla. Således måste staten ha ett övergripande ansvar. Jag vill därför ställa följande fråga till socialministern:

Är det alldeles otänkbart, socialministern – om det nu vid de aviserade överläggningarna skulle komma fram att det är pengar som fattas, framför allt i Stockholmsområdet – att föreslå regeringen att extra statliga medel satsas? Det belopp som det kan bli fråga om är ju ändå så oändligt mycket mindre än den kostnad för samhället som blir följderna av ett stort antal utvecklade aidsfall.

En fråga till: Finns det fler anledningar – förutom bristen på ekonomiska resurser – till att det dröjer med tillskapandet av vårdmöjligheter?

Kan det vara så, att man har olika uppfattning om vårdideologin? Diskuteras t. ex. någon annan form av metadonbehandling än den som innebär att man ansluter sig till Ulleråkersprogrammet?

Anf. 9 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Även jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag kan nog inte säga att jag är helt nöjd – om nu inte statsrådet är beredd att ytterligare utveckla resonemanget om det arbete som pågår i departementet. Statsrådet säger i slutet av svaret att frågan bereds i departementet. Men vi får inte särskilt mycket besked om inriktningen av beredningsarbetet. Jag skulle således vilja fråga om statsrådet ändå inte är beredd att ge oss större insyn i fråga om inriktningen av detta arbete liksom också information om vilken tidsram statsrådet räknar med. Dessa frågor hastar nämligen, med utgångspunkt i den faktiska situationen.

I svaret säger statsrådet Sigurdsen att det när det gäller den frivilliga vården, enligt den utredning och den undersökning som har gjorts, finns behandlingshemsplatser i landet i dess helhet. Jag skulle vilja ha ytterligare en liten precisering av detta. Jag vill därför framhålla följande, med utgångspunkt i de faktiska förhållandena beträffande bl. a. aidsituationen. I statsrådets svar på s. 2 står nämligen följande – jag citerar alltså vad statsrådet här tidigare läste upp:

”Vidare konstateras i rapporten att narkomanvården i Stockholmsområdet i dag inte har de resurser som krävs för att förhindra en fortsatt spridning

av HTLV 3-smitta bland narkotikamissbrukarna.”

Jag förutsätter att det resonemanget ändå inrymmer synnerligen mycket av frivilliga insatser och frivillig vård. Det har ju visat sig att det finns brister även på frivilligsidan när det gäller de totala resurserna.

Vad sedan gäller frågan om tvångsomhändertagandet vill jag framhålla att läget är mycket allvarligt och otillfredsställande. Jag citerar, herr talman, ur justitieombudsmannens skrivning till regering och riksdag på den här punkten. Där står bl. a. vad socialstyrelsen har anfört:

”Enligt socialstyrelsens uppfattning är det högst otillfredsställande att de nya huvudmännen – landstingen och kommunerna – inte levt upp till det gemensamma ansvaret – – –.

Som socialstyrelsen ser det finns det behandlingsbehov som institutionerna i dag inte kan tillgodose. För det första saknas det hem med kompetens och resurser för behandling av narkotikamissbrukare, – – –. För det andra kan de tre institutioner – – – som i dag finns i landet för särskild noggrann tillsyn – – – inte klara hela landets behov – – –.”

Jag fortsätter att citera vad justitieombudsmannen säger:

”Ett sådant förhållande medför i realiteten att lagen sätts ur kraft och att den procedur, som föregår beslut om vård enligt LVM, framstår som tämligen meningslös. Vad socialstyrelsen anfört visar att vad som förekommit i detta ärende även kan inträffa i andra liknande fall.”

Herr talman! Det här är mycket allvarliga anmärkningar. Vi måste därför utgå från vissa frågeställningar, och min första fråga är: Vad är orsaken till att det har blivit på det här sättet? Jag tror personligen att orsaken är att man har haft en övertro på frivillighet och att man inte har varit beredd att ens inom ramen för nuvarande lagstiftning tillgodose behovet. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Vad är orsaken till att antalet redan befintliga platser under de senaste två åren har halverats i ett läge när vi inte klarar det akuta behovet? Jag vill påstå att detta behov är större än vad man statistiskt har redovisat.

Min andra fråga är: Vem drabbas? Jo, det är faktiskt de allra svagaste grupperna i samhället. Det är missbrukarna, som inte själva har förmåga, kraft och styrka att rädda sig ur sin situation. Det är de som drabbas. Det är just dessa grupper som vi inte kan ta hand om, beroende på bristande resurser och bristande framförhållning.

Min tredje fråga gäller innehållet i vården. Även där är bristerna påtagliga. När Jönköpings läns riksdagsmän var hos länsstyrelsen i våras fick vi från den sociala enheten klart för oss att man inte kan använda sig av en individanpassad vård, utan man tvingas placera LVM-fallen på sådana institutioner som i sig inte är lämpliga.

Dessa frågor och synpunkter måste ligga inom ramen för statsmakternas ansvar. Vi måste ha en helhetssyn på dessa frågor. Vi måste se på dem med nya ögon. Vi måste skapa alternativa vårdformer. Jag skulle vilja hänvisa till de enskilda alternativ som finns, eftersom vi vet att dessa utgör en resurs. Som exempel kan jag nämna Hazelden-modellen, LP-stiftelsen och Röda korset. Vi kan även peka på Stadsmissionen och mycket annat. I den här viktiga frågan är det också angeläget att statsrådet och regeringen tar initiativ och tillser att de totala resurserna i landet kan användas och att man släpper prestige, eftersom det handlar om att rädda människoliv. I ett sådant

sammanhang får man inte enbart hänvisa till kommunalt och landstingskommunalt huvudmannaskap.

Anf. 10 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag håller med tidigare talare om att det är oerhört viktigt att vi snabbt kartlägger vilka behov och resurser som finns när det gäller aidsbekämpningen. Samhällets insatser måste samordnas, och det behövs snara åtgärder. Jag vill emellertid ta upp en annan fråga.

Den viktigaste resursen när det gäller missbrukarvård är dock den egna familjen och andra närstående och ideella krafter i samhället.

En man vid namn Jan säger i en tidningsintervju: Människor som får reda på att jag har aids får ett slags panik i blicken. Det är bara på Roslagstulls och Danderyds sjukhus som det är annorlunda, därför att där vet personalen vad det handlar om.

Även anhöriga och ideella organisationer typ LP-stiftelsen behöver få veta vad det handlar om. Jag läste i ett tidningsreportage om pappan som inte längre vågade krama sin knarkande dotter. Kanske är kramar just den resurs som hon skulle behöva för att orka sluta att knarka. Vi måste få ut information om att aids smittar genom samlag och genom kontakt med blod, t. ex. vid blodöverföring. Smittan överförs också genom sprutspetsar, och den överförs från gravida kvinnor till foster. Men vi måste också få ut information om att det inte är farligt att krama en aidsdrabbad eller att använda samma toalett, att aids inte smittar via mat och badvatten och att det inte finns något fall beskrivet i medicinsk fackpress där smitta har skett genom saliv eller där ett aidsdrabbat barn har smittat ett syskon.

Det finns summa tre fall av aidssmitta bland sjukvårdspersonal beskrivna, två i USA och ett i England. Ingen har ännu insjuknat. Alla tre hade stuckit sig på aidsförorenade sprutspetsar. Det finns tusentals liknande tillbud beskrivna där smitta inte har skett. Smittsamheten är således låg.

De anhöriga och andra enskilda och ideella krafter som finns i nätverket kring missbrukaren är en helt unik resurs i all missbrukarvård. Det är därför viktigt att vi får ut informationen om hur aids smittar, eller kanske framför allt hur aids inte smittar, för att just de skall våga fungera som den outhärliga tillgång de är i vården.

Anf. 11 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag tror att vi alla delar den uppfattning som jag gav uttryck för i mitt interpellationssvar, och som jag tycker att talarna här också har givit uttryck för: att aids är ett allvarligt hot mot folkhälsan. Jag tycker också som Rosa Östh att här skall inga ansträngningar sparas, och jag vill påstå att det inte heller sparas några ansträngningar.

Rosa Östh säger att hon delar min uppfattning av situationen, men att vi drar olika slutsatser. Jag tycker inte att vi gör det, utan jag tycker att vi är överens om vad som behöver göras. Vi har följt den här utvecklingen noga under en längre tid. I våras ansåg regeringen det nödvändigt att tillsätta en speciell aidsdelegation, men det innebär inte att vi från regeringens sida inte tidigare har följt den här frågan. Vi ligger ungefär två år efter USA. Ta vara på de kunskaper och den erfarenhet som finns från epidemin i det landet! Vi

kan inte förhindra epidemin, den är redan här, men vi kan och skall göra allt för att förhindra smittspridningen.

Jag redogör i mitt svar för att jag har haft överläggningar med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting. Det hade jag den 31 oktober. Jag fick då klart för mig att de förbereder ett mycket ambitiöst program och gör planering för olika insatser när det gäller narkotikavården. Jag diskuterade i går med representanter för Malmö kommun och Malmöhus län, där man ännu inte har några narkotikamissbrukare som är smittade. Men vi sade vid vårt besök att det måste finnas en beredskap, för det tar förmodligen inte så lång tid, innan man har smittade där också.

Staten kan ge statsbidrag på olika sätt. Det är inte att bolla ansvaret åt olika håll när vi följer de lagar som denna riksdag har stiftat: att ansvaret för socialtjänsten är kommunernas och att ansvaret för hälso- och sjukvården vilar på landstingens sjukvårdshuvudmän. Jag tycker att Landstingsförbundet på ett föredömligt sätt har gått ut till sjukvårdshuvudmännen och sagt vad som behöver göras. Det är precis i linje med hur aidsdelegationen arbetar. Staten har det övergripande ansvaret för hälso- och sjukvården, det instämmer jag i. Vad jag har kunnat säga till kommuner och landsting när det gäller pengar är, att om de tre parterna staten, Landstingsförbundet och Kommunförbundet blir överens därom, tycker jag att det är rimligt att en större del av de 810 milj. kr. som finns för missbrukarvården i den här situationen kommer storstadsområdena till del.

Den andra fråga som Rosa Östh ställde gällde Metadon. Vi har i aidsdelegationen sagt, att eftersom det bedrivs en verksamhet på Ulleråker som ännu inte är utfylld, bör man fylla upp till taket, så att man kan ha 150 patienter inom Metadonprogrammet. Det har vi alltså uttalat oss för i aidsdelegationen.

Låt mig också säga att aidsdelegationen har rekommenderat regeringen att aids skall klassas som venerisk sjukdom, alltså gå in under smittskyddslagen. Regeringen har fattat beslut därom, och den lagen gäller från den 1 november.

Jag tror att Göte Jonsson har missförstått det sista stycket i mitt svar. Vad jag där syftar på, som bereds inom departementet, är en ändring av socialtjänstförordningen, som socialstyrelsen förordar. Men att huvudmännen har en skyldighet framgår i och för sig redan av socialtjänstlagen.

I övrigt när det gäller insatser och verksamhet beträffande sjukdomen aids har vi en hög aktivitet i departementet.

Man kan fråga sig vad det är för orsaker till att vi inte har en kraftigare utbyggnad av LVM-vården. Jag instämmer i att det är allvarliga anmärkningar som JO har framställt. Jag tycker också att det är allvarliga anmärkningar som länsstyrelsen i Malmöhus län har gjort inom det här området.

Vad sedan gäller lagarna vill jag framhålla att dessa är under översyn, och Göte Jonsson har möjlighet att i socialberedningen göra sitt för att påverka utformningen av dem.

Jag noterar vidare att Göte Jonsson har stor tilltro till mig och till regeringen i övrigt när det gäller detta arbete, och jag kan försäkra Göte Jonsson och övriga deltagare i den här debatten att vi gör allt vad vi kan för att komma till rätta med den rådande situationen.

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

*Om ökade
vårdresurser för
aidspatienter och
missbrukare*

Anf. 12 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Statsrådets senaste redogörelse gjorde mig litet bekymrad. Jag hade räknat med att inom ramen för det besked som gavs sist i statsrådets svar – att frågan bereds inom departementet – också låg ett aktivt initiativ beträffande den akuta bristsituation som vi har inom narkomanvården i dag. Men utifrån statsrådets senaste svar får jag nästan uppfatta det hela på det sättet att regeringen över huvud taget inte har ämnat ta upp den frågan utan endast en viss del av en förordning.

Vi har gemensamt fattat beslut när det gäller ansvaret och huvudmannaskapet för missbrukarvården. Men detta innebär inte att vi sedan från riksdagens och regeringens sida kan avhända oss ansvaret när det gäller uppföljningen och verkställigheten och det sätt på vilket huvudmännen klarar av de här frågorna. Det faktum är mycket allvarligt att vi i dag har en akut bristsituation, som innebär att man säkerligen ute i kommunerna håller tillbaka ansökningar till länsstyrelserna när det gäller LVM-fall, i medvetande om att det ändå inte finns möjlighet att ge en adekvat och riktig vård.

Regeringen kan inte vara passiv i en sådan här fråga. Justitieombudsmannen har skrivit och påtalat detta missförhållande för både regeringen och riksdagen. I detta sammanhang är det mycket anmärkningsvärt att hälften av platserna försvinner under en tvåårsperiod samtidigt som denna oerhörda bristsituation uppstår.

Som jag sade tidigare: Detta handlar om de svagaste människogrupperna i vårt samhälle. Det är besynnerligt att vårt samhälle har fått mycket stora nya brister, och vi måste enligt min uppfattning mer aktivt gå till botten med dessa brister.

Sedan vill jag också beröra innehållet i vården. Även på den punkten vet vi att det finns stora brister. Det var därför jag ställde frågan till statsrådet: Är regeringen ändå inte beredd att undersöka alternativen för att skapa ett bättre innehåll, ett mer individualanpassat innehåll, i missbrukarvården? Det är ju det som behövs och som efterlyses ute i kommuner och landsting. Det krävs vissa lagändringar för att man skall kunna öppna de möjligheterna och få in också alternativen inom ramen för LVM-vården. Det är här jag efterlyser initiativ från regeringens sida. Vi kan, herr talman, inte avvakta socialberedningens resultat – det brinner ju i knutarna när det gäller denna bristsituation för de svagaste grupperna i vårt samhälle.

Anf. 13 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Vi är överens, säger socialministern, om vad som behöver göras. Jag hoppas att det är så, men jag är inte riktigt övertygad om det.

Jag hoppas att vi är överens om att staten i det här läget trots allt har ett övergripande ansvar och att det kan resultera i extra statliga medel till ett speciellt utsatt landstingsområde. Naturligtvis känner jag till den traditionella ansvarsfördelningen mellan kommun, landsting och stat, men jag menar att det här är ett extremt läge, som kräver att man tar till okonventionella medel.

Jag känner till att socialstyrelsen haft sina trevare ute när det gäller möjligheterna att få in narkotikamissbrukare i Ulleråkers metadonprogram. Men det bästa sättet att komma till rätta med problemet kan väl ändå inte

vara att man flyttar patienter från det egna landstingsområdet. Då går man ju ifrån närhetsprincipen, som man hyllar i så många andra sammanhang.

Jag vill hänvisa till vad en av våra främsta experter på aids, nämligen Eric Sandström, säger:

”Vi måste förbereda oss mentalt på att vi står inför en sorts krigssituation inom sjukvården. Kraven på insatser kommer att accelerera mycket kraftigt
— — —.

Aids-delegationens förslag är bra, men de är ännu så länge bara 'ett skrap på ytan' — — —. Hundratals parallella aktiviteter måste sättas in, gärna okonventionella — — —.”

Det är de okonventionella åtgärderna jag efterlyser. Det är ju en smula cyniskt att vi i Sverige med vår högt utvecklade sjukvård, med vår höga levnadsstandard och vår höga hygieniska standard står så handfallna, vågar jag säga, i en sådan här situation. Jag vidhåller att det krävs att man på regeringshåll satsar extra medel och är beredd att påtagligt visa att man tar ett övergripande ansvar i denna mycket, mycket allvarliga situation.

Anf. 14 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag har redan sagt att jag delar Rosa Ösths uppfattning att regeringen, staten, har ett övergripande ansvar.

Jag vill också hävda att regeringen inte är passiv eller handfallen. Det är ett mycket intensivt och aktivt arbete som har pågått under året, i synnerhet sedan aidsdelegationen tillsattes, med olika insatser. Vi har en referensgrupp med olika organisationer representerade, och vi har en speciell storstadsgrupp. Jag har här redovisat att vi har kontakter med storstadskommunerna när det gäller narkomanvården och att man planerar åtgärder i de områdena.

Jag vill till Göte Jonsson också säga att i aidsdelegationen sitter förra sjukvårdsministern Elisabet Holm, och vi är överens om tagen i delegationen – vi har ett mycket fruktbart samarbete och tycker samtliga att det är nödvändigt att vi vidtar alla åtgärder som behövs.

Inom narkomanvården i stort finns det ju mycket av alternativa vårdformer. Göte Jonsson har nämnt Lewi Pethrus Stiftelse och andra – jag skulle kunna nämna många fler. Det finns alltså olika alternativ.

Vi skall givetvis fortsätta att vara aktiva.

När Rosa Östh säger att vi har en högt utvecklad sjukvård här i landet vill jag också instämma. Tack vare att vi har en högt utvecklad offentlig hälso- och sjukvård som täcker hela landet, en socialtjänst som är utvecklad i landets alla kommuner, tror jag att Sverige mer än något annat land har förutsättningar att klara av den här epidemin.

När det gäller metadonprogrammet kan jag informera Rosa Östh om att jag på torsdag skall ha överläggningar med Uppsala läns landsting. Vi skall diskutera oss fram till en lämplig hantering för att klara av det metadonprogram som Sverige har bestämt sig för.

Anf. 15 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag misstror inte alls Gertrud SigurdSENS goda vilja eller hennes ambitioner när det gäller att komma till rätta med det här problemet. Vad jag fortfarande efterlyser är ett besked om att socialministern är beredd

att föreslå regeringen att man satsar extra statliga medel om så skulle krävas.

Jag vill gärna hänvisa till vad statens bakteriologiska laboratorium har kommit fram till, nämligen att Sverige år 1990 kommer att ha omkring 2 000 aidssjuka och ca 200 000 smittade. Detta är siffror som säger något om vilka enorma kostnader som kommer att åvila svensk sjukvård inom en nära framtid. Detta kan vara ett påpekande till regeringen om att det i dagsläget är fråga om mycket små summor om man vill underlätta den situation som vi har.

Anf. 16 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag måste tolka statsrådets senaste besked så att regeringen inte tänker vidta några åtgärder med anledning av den akuta bristsituationen.

Jag har förtroende för samtliga ledamöter av aidsdelegationen, oaktat partitillhörighet. Men problemet, socialministern, är ju att det egentligen kvittar vad aidsdelegationen kommer fram till för bra förslag om det sedan visar sig att vi har en akut bristsituation i den vårdsektor som finns inom ramen för kommuners och landstings kompetensområde. Det är där vi har bristen i dag. Hälften av vårdplatserna har försvunnit de senaste två åren, och samtidigt skriver justitieombudsmannen till regering och riksdag och talar om att inte ens lagen om tillfällig vård av missbrukare längre kan efterlevas, beroende på bristen på vårdplatser. Detta är det primära.

Hur skall det gå med de aidspatienter som måste omhändertas med tvång – där inte enbart sjukvårdsresurser är tillräckliga – när det inte finns förutsättningar för och möjligheter till detta? Det är det akuta problemet. Vi har en missbrukssituation, med många ungdomar och många andra missbrukare som behöver vård i olika sammanhang och i olika former. Till detta har nu kommit problemet med aids, och samtidigt försvinner akutvårdsplatser inom missbrukarvården. Jag menar att det då inte går an att vi från riksdagens sida och från statsrådet Sigurdsens och regeringens sida enbart hänvisar till kommuner och landsting samt gällande lagstiftning. Är situationen så prekär, måste det tas nya initiativ från centralt håll, och det är detta jag har efterlyst. Vad som gör mig besviken är beskedet jag fått att regeringen på den punkten tydligen inte tänker agera.

Anf. 17 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag noterar att det inte spelar någon roll vad jag säger om de initiativ regeringen via aidsdelegationen har tagit. Jag vet inte om det är så att Göte Jonsson inte lyssnar eller inte vill lyssna. Vi är från regeringens sida alltså aktiva i kontakter med kommuner och landsting. Jag har ju också redovisat att det sker en upprustning på det här området, i synnerhet i Stockholmsområdet, där situationen är allra mest akut.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 18 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Sten Svensson, Hans Göran Franck och Alexander Chrisopoulos har i var sin interpellation ställt frågor till mig om flyktingpolitiken. Jag skall besvara de tre interpellationerna i ett sammanhang och börjar med Sten Svenssons frågor.

Flyktinginvandringen avspeglar händelser i vår omvärld. Människor tvingas på flykt genom att de utsatts för förtryck och andra svåra lidanden i sitt hemland. Det är därför naturligt att omfattningen av flyktinginvandringen varierar från år till år. Sten Svensson har frågat om inte nivån på flyktinginvandringen kan fastställas på förhand. Om vi på detta sätt skulle fastställa omfattningen av flyktinginvandringen skulle vi tvingas bortse från de asylsökandes faktiska behov av skydd. Detta skulle kunna få ödesdigra konsekvenser för enskilda människor. Vi har anslutit oss till internationell flyktingrätt. Den svenska utlänningslagen har antagits av en bred riksdagsmajoritet. Asylprövningen skall ske rättvist och konsekvent, oavsett hur många som kommer.

Sten Svensson har också frågat om regeringen är beredd att utöka kvoten för överföring av konventionsflyktingar. Detta måste ses i ett större sammanhang. Sverige har, liksom flera andra länder, under många år sökt främja regionala lösningar på flyktingproblemen. Det råder allmän enighet om att frivillig repatriering oftast är den för alla parter bästa lösningen på ett flyktingproblem. Detta är emellertid möjligt endast för ett begränsat antal flyktingar i världen. En annan lösning är därför att flyktingarna integreras i första asyllandet. Det finns emellertid flyktingfall som inte kan lösas på annat sätt än genom omplacering till tredje land, och det är här vår flyktingkvot kommer in i bilden. Flertalet flyktingar som kommer till Sverige inom ramen för denna kvot har tagits ut i samråd med FN:s flyktingkommissarie (UNHCR). Kvotens omfattning, 1 250 personer, har ansetts tillräcklig.

I likhet med flera andra länder söker Sverige åstadkomma att asylsökande i första hand vänder sig till en UNHCR-representant så nära ursprungslandet som möjligt. En förstärkning av UNHCR:s resurser i dessa regioner är nödvändig, så att en större andel av de asylsökande kan förmedlas genom UNHCR. Då kan det också finnas ett behov av att berörda länder ökar sina flyktingkvoter.

Sten Svenssons sista fråga gäller om regeringen är beredd att se över utlänningslagen i syfte att ta bort eller ändra på dess 6 §. Denna paragraf innebär att den som inte är flykting men ändå på grund av de politiska förhållandena i hemlandet inte vill återvända dit och som kan åberopa tungt vägande omständigheter som stöd för detta i allmänhet får stanna i Sverige. Riksdagen beslöt våren 1984 med överväldigande majoritet att bestämmelsen skulle behållas. Vad beträffar förslaget att skyddet i stället för i utlänningslagen skulle kunna ges som en tilläggsbestämmelse i utlänningsförordningen vill jag framhålla att för flyktingpolitiken grundläggande frågor måste regleras i lag och inte genom bestämmelser i förordningar.

Jag övergår nu till Hans Göran Francks frågor.

Det ökade antalet asylsökande har inneburit en större arbetsbelastning för

de myndigheter som handlägger asylärenden. Regeringen har därför vidtagit en rad åtgärder. Med hänsyn till de akuta problemen har justitieministern nyligen tillsatt en arbetsgrupp med företrädare för berörda departement och myndigheter med uppgift att kontinuerligt följa de särskilda insatser som polisen nu gjort för att snabbare handlägga asylärenden. Vid invandrarverket har handläggningstiderna trots ärendemängden endast ökat marginellt under det senaste året och är nu i genomsnitt 2-3 månader. Detta har varit möjligt genom interna rationaliseringar och de tillfälliga resursförstärkningar som regeringen tidigare tagit initiativ till. Även regeringskansliets resurser för utlänningsärenden har förstärkts väsentligt.

Regeringen har i tilläggsbudget I, som har överlämnats till riksdagen tidigare i dag, föreslagit att invandrarverket även mer långsiktigt förstärks med 18 tjänster, varav 10 avser handläggning av asylärenden. Därutöver föreslås en temporär förstärkning under innevarande budgetår motsvarande fyra tjänster. Arbetsmarknadsdepartementets fasta resurser föreslås utökas med 10 tjänster. Därutöver föreslås departementet få en tillfällig förstärkning motsvarande fem tjänster under innevarande budgetår.

Sedan riksdagen i maj 1984 beslöt om ett nytt system för mottagande av asylsökande och flyktingar i Sverige har invandrarverket ökat antalet platser på utredningsförläggningar. I tilläggsbudget I föreslås en ytterligare utvidgning av den permanenta förläggningskapaciteten.

En viktig förutsättning för att den svenska flyktingpolitiken skall kunna genomföras i praktiken är att kommunerna solidariskt tar emot flyktingar. T. o. m. oktober i år har invandrarverket träffat överenskommelse med 136 kommuner om flyktingmottagande. Detta visar att det finns ett starkt engagemang hos kommunerna i denna fråga.

Kommuner utan tidigare erfarenhet av flyktingmottagning kan behöva stöd. Regeringen har därför i tilläggsbudget I föreslagit att invandrarverket bör tillföras ytterligare resurser dels för särskilda bidrag till kommuner som tar emot flyktingar, dels för informationsverksamhet. Som både Hans Göran Franck och Alexander Chrisopoulos framhåller är det också viktigt att informationen och opinionsbildningen om flyktingfrågor förstärks. Regeringen har därför i tilläggsbudget I även föreslagit att medel bör anvisas för information och opinionspåverkande åtgärder med detta syfte.

Vad gäller Alexander Chrisopoulos frågor om de verkställande myndigheternas roll vill jag framhålla att jag självfallet förutsätter att berörda myndigheter följer de riktlinjer som riksdagen har fastställt. Regeringen har tillsatt en särskild utredning om asylförfarandet vid gränsen, som bl. a. skall klargöra hur utlänningslagens bestämmelser om polismyndigheternas skyldighet att i vissa fall överlämna ärenden om asylansökningar till invandrarverket tillämpas i praktiken och om gällande regler behöver ändras.

Hans Göran Franck har slutligen frågat om stödet till återvändande flyktingar. Återvändandet har hittills främst aktualiserats för latinamerikanska flyktingar. Hittills har Sverige bidragit med 25 milj. kr. till integrationsprogram för återvändande i Latinamerika. Fortsatt stöd planeras för år 1986.

Jag vill också nämna att det statliga resebidraget för återvändande höjdes den 1 januari 1985. Under budgetåret 1984/85 beviljades bidrag till drygt 500 personer, varav flertalet var från Uruguay.

Regeringen anser sammanfattningsvis att den svenska flyktingpolitiken, som den fastslogs av riksdagen våren 1984, bör ligga fast.

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

Om flyktingpolitiken

Anf. 19 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka invandrarministern för svaret på mina frågor.

I en TT-intervju den 15 september i år uttalade invandrarverkets chef, Thord Palmund, bl. a. följande:

”För den typ av situation vi har i dag, då flertalet asylsökande kommer från andra delar av världen, går det inte att komma ifrån den centrala politiska frågan, nämligen hur stor flyktinginvandringen skall vara.”

Mot bakgrund av Sveriges begränsade mottagningsresurser förefaller det mig rimligt att ta upp denna frågeställning till diskussion. Jag har därför frågat invandrarministern om regeringen delar den lägesbedömning som generaldirektören i invandrarverket givit uttryck för och om regeringen därför är beredd att närmare precisera dimensioneringen av invandringsvolymen i enlighet med verkschefens önskemål. Det svar jag fått går närmast ut på att det kan man inte göra, för detta skulle enligt statsrådet Gradin leda till ”ödesdigra konsekvenser”.

Men frågan är om inte den nuvarande politiken leder till eller rent av redan lett till vad man kan kalla för orimliga konsekvenser. Vad den diskussion som jag vill ta upp faktiskt handlar om är att få slut på de omänskliga tur- och returresorna till Sverige och att få vågskålen att väga över så att flyktingar med verkligt tunga flyktingskäl (enligt utlänningslagens 3 §) åtminstone utgör en majoritet av dem vi tar emot.

I dag känner vi solidaritet med dem som står vid våra gränser, dem vi ser på bilderna och hör tala, men vem känner med dem som aldrig kunnat ta sig så långt som till gränsen? Där, långt bortom kön till passpolisen, finns många av dem som allra bäst skulle behöva vårt beskydd.

Under arbetet inom invandrarpolitiska kommittén (IPOK) konstaterade vi att mer än hälften av dem som fått stanna i Sverige tillhörde gruppen med svagare skäl, dvs. de hade fått uppehållstillstånd enligt utlänningslagens 6 §. Längre hade jag också det intrycket att vi i IPOK var eniga om att göra något åt 6 §, men sedan blev det regimskifte och utbyte av en del representanter i kommittén, och därmed svängde också majoriteten. Det ledde senare till att utredningsmajoriteten bestämde sig för att behålla lydelsen i 6 § oförändrad.

Majoriteten förordade i stället att det skall ske ”återkommande bedömningar” av Sveriges möjligheter att ta emot personer med flyktingliknande skäl. Men jag vill slå fast, att det endast är genom att ge en ny innebörd åt denna paragraf som detta förfarande kan anses motsvara vad lagen säger. Att på det sätt som majoriteten ansåg och som följdes upp av regering och riksdagsmajoriteten ändra en lagparagrafs innebörd utan att ändra dess lydelse, är enligt min mening en orimlig ståndpunkt. Den här paragrafen har redan från början varit olyckligt formulerad. Den borde ha ändrats i enlighet med utlänningslagkommitténs förslag för att tydligare klargöra att tillåtelse till bosättning enligt denna paragraf inte är en rättighet på samma sätt som för konventionsflyktingar enligt 3 § i utlänningslagen. Även denna fråga tas upp i det nyss nämnda TT-uttalandet, där verkschefen Thord Palmund påpekar

att han skulle "se det som en fördel om den formulerades om så att den asylsökande ges en *möjlighet* och inte som nu en *rättighet* att få bosätta sig här".

En omformulering eller borttagande av paragrafen – vilket man väljer är närmast en lagteknisk fråga – skulle kombineras med en ändring i lagen som ger oss *möjlighet* att vara generösare än vad flyktingkonventionen bjuder men som samtidigt inte *tingar* oss att i alla lägen vara det.

Jag skulle som en andra åtgärd vilja se att ökat samarbete mellan de nordiska länderna i flyktingfrågan. Vi måste försöka få till stånd en liknande lagstiftning i de nordiska länderna så att vi arbetar tillsammans och fördelar bördorna bättre. En gemensam flyktingpolitik måste vara en viktig fråga för Nordiska rådet.

En tredje förändring måste sedan bli att flyktingkvoten ökas, att vi i samarbete med FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) kan ta emot fler konventionsflyktingar. Erfarenheterna av båtflyktingarna visar att flyktingmottagningen kan skötas både hedervärt och human och med obrutet förtroende från allmänheten om den sker i ordnade former.

I dag har vi en flyktingkvot som i årtal legat still på 1 250 personer. Den är visserligen föremål för beslut varje år, men regeringen beslutar alltid att den skall vara just 1 250. I stället borde man bestämma från år till år hur många flyktingar våra resurser räcker till. I dag vädjar invandrarverket till kommunerna att hjälpa till med dem som kommit. Man borde således *börja* med att fråga kommunerna hur många de har möjlighet att ta emot under året, och därefter skulle kvoten fastställas och vi kunde meddela FN:s flyktingkommissarie hur många som kunde slussas hit. Det skulle också garantera att våra begränsade resurser koncentrerades till de mest behövande, inte som nu till dem som råkat ha möjlighet att ta sig hit.

Flyktingar i områden där FN:s flyktingkommissarie finns och har upprättat läger kan registrera sig och sätta sig på "väntelista". Men vem tar hand om dem som plötsligt befinner sig i en flyktingsituation i ett område där UNHCR tills vidare lyser med sin frånvaro?

UNHCR behöver en större regional organisation för att kunna vara närvarande och arbeta i alla de områden där det behövs. Om vi skall ha ambitionen att arbeta internationellt med flyktingfrågorna måste vi också vara beredda att stödja en sådan utökning ekonomiskt. Den väsentligaste delen av flyktinghjälpen måste kanaliseras via FN och Röda korset, så att vi i första hand kan hjälpa till där det händer. Förändringar i och en effektivisering av biståndspolitiken skulle också kunna verka i den riktningen.

Anf. 20 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Anita Gradin för svaret. Vår flyktingpolitik skall inte bara vara rättvis och konsekvent utan också human och generös. Det betyder att asylprövningen skall ske i denna anda. Avlägsnanden av asylsökande har på senare tid skett på ett sådant sätt och i en sådan omfattning att berättigad kritik kan framföras.

Det förekommer allt fler klagomål mot att direktavvisningar av polisen sker på otillräckliga eller felaktiga grunder. Det har skett avlägsnanden av bl. a. palestinier, iranier och tamilier, avlägsnanden som inte varit berättiga-

de eller kan ifrågasättas. Det är en viktig och känslig fråga att tillse att flyktingar som inte kunnat erhålla pass eller visering inte berövas rätten till prövning av sina fall liksom rätten till en fristad här i Sverige, då utlänningslagens villkor är uppfyllda. Det måste också framhållas att avlägsnanden inte får verkställas på sådant sätt att Sverige övervältrar sitt ansvar på andra länder, vilket förekommit bl. a. beträffande Västtyskland och Danmark.

Det är angeläget – med hänsyn till vad jag här framfört – att en noggrann uppföljning och undersökning sker av de avlägsnanden som förekommit under senare tid. Jag vill erinra om att även flyktingkommissarien framfört vägande kritik i dessa hänseenden. Jag utgår ifrån att departementet redan företagit vissa undersökningar. Det vore av intresse att förekommande undersökningar redovisades.

Det är bra att asylutredningen föreslagit att utlännning får möjlighet att överklaga beslut som polismyndighet fattar i samband med att den verkställer lagakraftvunna avlägsnandebeslut. Men det behövs förstärkningar av rättssäkerheten inte bara då det gäller verkställighetsärenden, utan även – och framför allt – i samband med avvisning. Det är angeläget att asylutredningen så snart som möjligt kan redovisa sina förslag i denna betydligt mer komplicerade fråga. Jag undrar om invandrarministern här kan redovisa någon tidsplan för den kommande behandlingen av denna fråga.

Det är välkommet att invandrarministern kan redovisa att förstärkningar kommer att sättas in för att åstadkomma snabbare handläggning av asylärendena.

Jag vill erinra om att det här i Stockholmsområdet föreligger en sådan situation, att en asylsökande som regel får vänta cirka åtta månader innan polisen kan igångsätta sin utredning. Detta är givetvis helt oacceptabelt, och det fordras energiska åtgärder för att åstadkomma en förändring.

Jag är medveten om att förbättringar har skett hos invandrarverket. Jag har i min interpellation berört frågan om ärendebalansen i samband med överklaganden hos departementet. Jag undrar om invandrarministern i dag är beredd att redovisa om den stora balansen har kunnat nedbringas? Den uppgick till över 2 500 inte avgjorda fall för någon tid sedan.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att invandrarministern uttalar sig för en förstärkning av flyktingkommissariens resurser, så att en större andel av de asylsökande kan förmedlas genom UNHCR samt att det då också finns ett behov av att berörda länder ökar sina flyktingkvoter.

Vår flyktingkvot ligger oförändrat stor under 1985/86 och omfattar 1 250 personer. Under 1984 överfördes endast 1 000 personer hit inom ramen för flyktingkvoten. Det är viktigt att den av regeringen beslutade flyktingkvoten verkligen utnyttjas. Flyktingkvoten gäller flyktingar som riskerar allvarlig politisk förföljelse i hemlandet och är i akut behov av en fristad. En utvidgning av flyktingkvoten är en angelägen fråga, men det får inte ske på bekostnad av att asylsökande med tungt vägande flyktingliknande skäl enligt 6 § berövas möjligheter att få en fristad i vårt land.

Det är otillräckligt att endast 36 kommuner träffat avtal med statens invandrarverk, och i en del fall i alltför begränsad omfattning. Det har lett till att storstadsregionerna, främst Stockholms län, fått ta emot betydligt flera

flyktingar än som avtalats med invandrarverket. Vid avstämning i augusti 1985 visade det sig att Stockholms läns kommuner mottagit ca 3 500 flyktingar eller asylsökande mot avtalade 2 000. En prognos för hela 1985 pekar på att länet kommer att få ta emot 4 500 flyktingar eller asylsökande. Alla län och kommuner måste ta sin del av ansvaret och bidra till att målet nås.

Placering av flyktingar till bostadsorterna bör ske snabbare. Informationen om flyktingarnas situation och varför de sökt sig till Sverige bör ordentligt förbättras.

Det finns många flyktingar som har återvänt till sina hemländer efter det att det genomförts en demokratisk förändring, exempelvis i Argentina och Uruguay. Visserligen har det statliga resebidraget för återvändande höjts från den 1 januari 1985, men denna insats, som innebär att flyktingen kan få ersättning för resekostnader och 1 000 kr. för utgifter vid ankomsten till hemlandet, är helt otillräcklig. Det bör vara möjligt att mer genomgripande förändra dessa regler. Det bör t. ex. införas möjligheter att få utbildningsbidrag.

Anf. 21 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern för svaret, men jag bestrider invandrarministerns uppfattning att asylprövningen i dag är rättvis och konsekvent, oavsett hur många som kommer. Jag bestrider också invandrarministerns påstående att den svenska flyktingpolitiken såsom den fastslogs av riksdagen våren 1984 ligger fast. Jag gör det dels därför att flyktingpolitiken har blivit mycket mera restriktiv och inte längre sammanfaller med den allmänna rättsuppfattningen, dels därför att utlänningslagens praktiska tillämpning numera strider mot lagens anda av humanism och generositet, dels därför att det i den skärpta flyktingpolitikens kölvatten blommar upp en mycket onyanserad, helt felaktig och negativ debatt, som blir obesvarad av regeringens talesmän och vars följder kan bli mycket allvarliga för den fortsatta samhällsutvecklingen.

De uppgifter om flyktingar som publiceras och upprepas om och om igen av massmedia, men också av ansvariga politiker och personer i ledande ställning på olika myndigheter, kan koncentreras i tre punkter.

För det första sägs att de flyktingar som kommer i huvudsak är välsituerade människor med god ekonomi, medan de som verkligen är i behov av politisk asyl är de som inte kan ta sig hit. Sten Svensson kan kosta på sig erkännandet att det finns flyktingar med tungt vägande skäl, som inte kan komma hit – just därför att det inte finns någon risk att de kommer hit.

För det andra säger man att asylsökande som kommer har falska handlingar, inga handlingar alls eller saknar visumtillstånd.

För det tredje skapas genom onyanserade uttalanden en bild av att vi befinner oss inför en förestående invasion av tiotusentals mer eller mindre suspekta individer som väntar startklara att kasta sig in i Sverige och livnära sig på vår höga levnadsstandard.

Sådana här framställningar är avsedda att skapa oro och rädsla hos allmänheten för att väcka en opinion som gör det möjligt att föra en mer restriktiv flyktingpolitik. Genom att misstänkliggöra de asylsökande och

framställa dem som mer eller mindre suspekta individer skapar man ett intryck av att en mer restriktiv flyktingpolitik är både nödvändig och befogad.

Herr talman! Svensk flyktingpolitik har hittills baserat sig på vissa grundläggande principer: humanitet, omtanke, medmänsklighet och internationell solidaritet. Hittills har dessa principer som grund för en generös flyktingpolitik inte kostat Sverige särskilt mycket. Men nu gör det det – därför att arbetsmarknaden i dag är ansträngd. Men just därför är det viktigare än någonsin att slå vakt om de här principerna som en grund för en generös flyktingpolitik. Just därför är det viktigare än någonsin att ta upp kampen för ett upprätthållande av de värderingar som är oersättliga grundstenar och förutsättningar för ett solidariskt, humant, medmänskligt samhälle.

Vaktslåendet om de värderingar som det gäller – som i dag tar sig uttryck i en generös flyktingpolitik – får inte ersättas av individualism, egoism och nationalistisk trångsynthet bara därför att det kostar. Vi får inte råka i en situation där vi delar upp världen i vi och de, där "vi" i egenskap av svenska medborgare alltid kommer i första hand och "de" i egenskap av flyktingar uppfattas som problem, en budgetmässig belastning, konkurrenter på arbetsmarknaden osv.

Därför är det viktigt med en generös flyktingpolitik – inte därför att det inte kostar utan just därför, inte därför att vi inte har arbetslöshet utan trots det.

Därför vill jag fråga invandrarministern: Är invandrarministern beredd att se till att den praktiska tillämpningen av utlänningslagstiftningen återigen sammanfaller med lagstiftningens anda av humanitet och generositet?

Anf. 22 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Det var intressant att lyssna till invandrarministerns svar. Jag har bara väldigt svårt att hålla med invandrarministern om att provningarna i Trelleborg är rättvisa och konsekventa.

Folkpartiet har alltid intagit och kommer alltid att inta en positiv inställning till invandrare. De har bidragit till vårt lands välförstånd, och de har förvandlat Sverige till ett mångkulturellt samhälle. Vi anser att det ingår i Sveriges internationella ansvar att ta emot människor som tvingats fly på grund av sin politiska uppfattning, ras eller religion. Folkpartiet har vid många tillfällen uppmärksammat invandrar- och flyktingfrågorna i riksdagen både i motioner, frågor, interpellationer och allmänpolitiska debatter.

En av de frågor som folkpartiet tycker är mycket angelägna är att barn till flyktingar *inte* skall placeras i häkte. Under vårsessionen var denna fråga aktuell i socialförsäkringsutskottet. Vi reserverade oss inte där mot det beslut som socialförsäkringsutskottet tog, då vi garanterades att barn inte skulle sättas i häkte – och skulle det ske, skulle det ske tillsammans med någon av föräldrarna.

Nu har det visat sig att detta trots allt inte räcker till. Vi kan bara tänka tillbaka någon månad i tiden. Då satt två 16-åringar inspärrade på Kronobergshäktet här i Stockholm. Deras brott var att de tillsammans med sina mödrar och syskon hade flytt från Libanon och begärt politisk asyl i Sverige.

Deras begäran hade avslagits, och i väntan på avvísning placerades familjerna på Vistagården i Huddinge, en anläggning avsedd för föräldrar med barn under 16 år. När familjen hade anlänt till Vistagården hämtade polisen det äldsta barnet i båda familjerna, en pojke på 16 år och en flicka som nyss hade fyllt 16. De skildes från sina mödrar och syskon och placerades i celler på Kronobergshäktet.

Barn och ungdomar på flykt lever under pressade och omänskliga förhållanden. De minnen och upplevelser som de bär med sig och den otrygghet och ovisshet som de lever i har uppmärksamats av barnläkare och fått dem att slå larm. Barnen löper allvarliga risker att förlora sin psykiska hälsa. Det är inte svårt att instämma i barnläkares uttalande om att barnen måste skyddas. Det är lätt att instämma i det kravet. Det är ett självklart krav att alla flyktingbarn – oavsett om de får stanna i Sverige eller inte – får en mänsklig och förstående behandling. Och vi vet sedan en tid tillbaka att även vår invandrarminister Anita Gradin har samma åsikt beträffande barnen. Vi hoppas innerligt från folkpartiets sida att vår invandrarminister skall visa detta i handling och behandla dessa barn på ett sätt som är anständigt för ett barn och inte ge dem alltför stora men för framtiden.

Herr talman! Under senare tid har man fått en känsla av att det hos många här i Sverige finns en benägenhet att acceptera en behandling av flyktingar som vi aldrig skulle ha accepterat för andra människor eller för oss själva. Jag skulle vilja säga till dem, precis som Bengt Westerberg sade i den allmänpolitiska debatten:

”Det kunde lika gärna ha varit vi och våra familjer som befann oss på flykt undan förtryck, förnedring, terror och krig. Vi har haft en enorm tur i livets stora lotteri, de har haft en lika stor otur.

Vi får aldrig glömma det. Vi får aldrig av bekvämlighet betrakta flyktingar som ett kollektiv, som en grå namnlös massa som böljar fram och tillbaka över nationsgränser. De är lika mycket individer som vi, människor med namn, familj, historia, kunskaper och minnen. Vi skall behandla dem med samma respekt och medkänsla som vi anser det självklart skall tillkomma oss.”

Vi bor, trots allt, i ett land som har råd att ta emot människor på flykt, människor som har det svårt och som har hemska upplevelser bakom sig. Åtskilliga tycker kanske att det i dag kommer många flyktingar till Sverige. Men det är bara en liten rännil av alla flyktingar som letar sig till Sveriges gränser.

Vi vet att flyktingsituationen i världen är katastrofal. Vi tror att problemen kan klaras av på sikt, men bara om alla rika länder visar solidaritet med människor på flykt. Det skall givetvis gälla Sverige lika väl som det skall gälla våra grannländer.

Folkpartiet har sedan lång tid tillbaka drivit kravet på att den som söker politisk asyl redan vid gränsen måste få rätt till ett juridiskt biträde. Vi skall bemöta de människor som kommer till Sverige och ansöker om asyl på ett humant men samtidigt bestämt sätt. De människor som knackar på vår dörr har rätt att få sin sak prövad på samma vis som vi är vana vid.

Vi tyckte från folkpartiets sida att det var onödigt att i våras fatta det beslut som gav polisen rätt att beslagta returbiljetterna från asylsökande. Vi tyckte

inte att det fanns några skäl för beslutet, och vi har inte heller fått bekräftat efteråt att det var ett riktigt beslut. Från folkpartiets sida ansåg vi att det var ett alltför långtgående ingrepp i en personlig rättighet. Vi tyckte också att det var olämpligt att polisen i praktiken skulle göra en bedömning i förväg av vilka som riskerade att avvisas. Det kommer dessutom, med all säkerhet, att krävas ökad administration för att ta hand om returbiljetter och vid behov lösa in dem. Och vi har inte vid något tillfälle sett att regeringen har redovisat om detta förfarande innebär någon besparing för staten. Skulle det vara så, lär besparingen vara mycket marginell.

Under senare tid har vi i tidningarna kunnat läsa en lång rad reportage om behandlingen av flyktingar. Många av artiklarna har varit kritiska till de svenska myndigheterna. Kritik har också framförts av FN:s nye flyktingkommissarie, som skall stationeras i Sverige. Det finns i dag anledning att ställa sig frågande till om utlänningslagen följs.

Det finns en hel del som talar för att den nuvarande handläggningen har brister. Ansökningar om asyl behandlas inte tillräckligt noggrant. Det sker ofta en mycket kort och summarisk prövning av asylansökningarna.

Jag vill avsluta med några frågor till invandrarministern:

1. Anser invandrarministern att myndigheterna följer de lagar som finns?
2. Avser invandrarministern att lägga fram förslag som stärker den asylsökandes ställning?

Anf. 23 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Frågan om myndigheternas agerande ligger i linje med lagen och lagens anda är både väsentlig och berättigad. Det förefaller finnas en betydande rättsosäkerhet för flyktingar.

Det är främst tre saker som jag skulle vilja ta upp och som är mycket bekymrande:

1. Fallet med palestinierna.
2. Fallet med Libanon.
3. Förekomsten av direktavvisningar vid gränsen.

Många statslösa palestinier flyr av fruktan för sina liv från en krigsskådeplats i Libanon. Enligt uppgifter i pressen har det inte förekommit att regeringen har tillåtit någon palestinier att stanna enligt 3, 5 eller 6 § i flyktinglagen. I ett fall som avgjordes av statens invandrarverk fick en palestinier stanna enligt 6 §, dvs. av humanitära skäl. Det är den enda palestinier som beviljats en fristad i Sverige, trots att framför allt lagens 5 § handlar om en människas rätt till fristad i Sverige om han eller hon flyr från en krigsskådeplats. Denna rätt har man om det inte finns särskilda skäl som talar däremot.

Polisen och invandrarverket använder ofta uttrycket "angivna skäl kan lämnas utan avseende" och motiverar inte vidare sitt avvisningsbeslut. Exempelvis en palestinier som flytt från krigsskådeplatsen i Libanon och kom till Sverige blev direktavvisad på grundval av just denna formulering. Representanter för invandrarverket hänvisar följaktligen till regeringens praxis. Det är alltså inte tillräckligt att hänvisa till den allmänna situationen i

Libanon, utan invandrarverket anser sig vara bundet av den praxis som regeringen har bildat på detta område.

Vidare redovisas inte de särskilda skäl som åberopas. Jag tycker det är anmärkningsvärt att flyktingen i fråga inte får reda på vilka särskilda skäl det är som gör att ansökan kan lämnas utan avseende. Av vilket skäl anser man inte att palestinierna flyr från en krigsskådeplats? Vilka skäl ligger bakom bedömningen att de inte känner någon välgrundad fruktan? Detta får flyktingarna aldrig veta. De har inte heller någon möjlighet att överklaga. Det finns alltså en betydande rättsosäkerhet på detta område.

I pressen förekommer många citat av de uttalanden invandrarverket gjort i samband med att verket hela tiden hänvisar till den praxis som regeringen har bildat. Ett citat lyder: Det är inte lätt att räkna ut vad som är lagstiftarnas intentioner. Det blir alltid en fråga om praxis.

Jag menar att det är regeringens ansvar att se till att praxisen följer lagens intentioner. Detta verkar inte vara fallet.

Ett annat problem som jag vill peka på är att barn ofta skickas tillbaka till Libanon trots att olika instanser, bl. a. FN:s flyktingkommissarie och frivilligorganisationer som Rädda barnen, som är representerade på platsen, har sagt att detta är ytterligt olämpligt i nuvarande läge.

Det tredje problemet handlar om direktavvisningar. Under de första nio månaderna 1984 var det sammanlagt 10 700 asylsökande. En mycket stor del av dessa, 1 900, blev direktavvisade, men senare övertog invandrarverket ärendena i 375 fall. Dessa ca 1 500 människor hade ingen möjlighet att överklaga besluten om direktavvisning. Det hade till följd att de for vidare till t. ex. Danmark i hopp om att där finna en fristad. Vi i Sverige övervältrar alltså våra flyktingproblem – som myndigheterna ofta kallar det – på andra länder, framför allt på Danmark. Det finns exempel på att palestinier har fått stanna i Danmark sedan man där gjort en utredning. Palestiniernas skäl har nämligen efter utredning bedömts vara tillräckliga för att de skulle kunna klassas som politiska flyktingar.

Det är anmärkningsvärt att sådana utredningar inte görs i Sverige och att man i stället hänvisar till något enstaka eller några fåtaliga tidigare fall, i vilka regeringen sagt att palestinier i största allmänhet inte skall anses ha särskilda skäl att stanna i Sverige.

Jag skulle mot den här bakgrunden vilja fråga invandrarministern om hon anser det vara förenligt med flyktinglagens 5 §, som gäller flykt från krigsskådeplats, att skicka tillbaka statslösa palestinier till Libanon med hänvisning till ett tidigare avgjort fall, utan att särskilt ange vilka skäl man har för att inte beakta asylansökan.

Vidare vill jag fråga invandrarministern om hon anser att direktavvisningar vid gränsen är förenliga med kravet på rättssäkerhet för de asylsökande.

Slutligen vill jag fråga vilka åtgärder Anita Gradin vill vidta för att anpassa praxis till lagens anda.

Anf. 24 EMMANUEL MORFIADAKIS (s):

Herr talman! Med anledning av interpellationerna om flyktingpolitiken vill jag något kommentera en av frågeställningarna, nämligen den om informationskampanjen till allmänheten om den förda flyktingpolitiken.

Jag är övertygad om, herr talman, att den övervägande majoriteten av Sveriges medborgare fortfarande anser att vi skall uppfylla våra förpliktelser och ta emot människor som av olika skäl behöver skydd mot förföljelser i sitt eget land. Samma majoritet inser också att Sverige inte ensamt – inte något annat enskilt land heller för den delen – kan lösa världens flyktingproblem.

Den sista tidens invandradiskussion i massmedia, i synnerhet före valet, har handlat om flyktingströmmar, om flyktingar som bränner sina pass, om profitörer och polisrazzior. Detta har onekligen skapat en oro som många människor på olika sätt har gett uttryck åt när det gäller antalet flyktingar som kommer till Sverige. Regeringen har kritiserats för att vara för generös. I dag, någon månad efter valet, skildras i massmedia olika flyktingöden, och regeringen kritiserar igen – nu för att vara för restriktiv.

Debatten som pågick – och fortfarande pågår i massmedia – har tyvärr saknat sans, måtta och fakta. Bara någon enstaka tidning har försökt föra en konsekvent och saklig debatt kring flyktingfrågorna. Det vi behöver i dag är en balanserad diskussion och en bred informationskampanj dels av hänsyn till de flyktingar som kommer hit i dag, dels av hänsyn till de invandrare som finns här sedan tidigare, dels av hänsyn till svenskarna och deras relationer till invandrarna.

Det har hittills rätt ganska stor enighet mellan de svenska riksdagspartierna om flyktingpolitiken, och så måste det också förbli, om de problem som sammanhänger med asylrätt och flyktingstatus skall kunna lösas på det sätt som Sverige åtagit sig i internationella konventioner. Om något parti tillåter sig att underblåsa och dra politiska växlar på missnöje mot allt vad flyktingpolitik heter kan detta få förödande konsekvenser för inte bara flyktingar utan alla invandrare över huvud taget.

En sådan utveckling, herr talman, borde alla demokratiskt sinnade partier vara intresserade av att stoppa. All information om flyktingpolitiken bör därför uttryckligen framhålla att samtliga i riksdagen representerade partier står bakom densamma. En sådan tvärpolitisk front skulle vara ett effektivt medel mot invandrarhatet och rasismen.

Det kan naturligtvis inte gagna landet om det uppstår konfrontation och motsättningar mellan befolkningsgrupperna i vårt samhälle. Det vilar därför ett tungt ansvar på de i riksdagen representerade partierna att ställa sig bakom landets flyktingpolitik. Med tillfredsställelse har jag alltså, herr talman, noterat invandrarministerns besked om att regeringen i tilläggsbudget I har föreslagit medelsanvisning för information och opinionspåverkande åtgärder angående flyktingpolitiken.

Anf. 25 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Ökningen av antalet flyktingar till Sverige och övriga länder i Väst- och Nordeuropa är ju en direkt effekt av en hårdare och politiskt allt oroligare värld – det tror jag att vi alla är överens om i den här kammaren. Allt fler människor från ett allt större antal länder tvingas fly undan krig, politisk, etnisk och religiös förföljelse. Sverige har tagit emot flera stora flyktinggrupper sedan andra världskrigets slut. Flyktinggrupperna har då kommit från länder i vår närhet, dvs. huvudsakligen från Europa. Man kan väl påstå att det under lång tid har rått en bred politisk enighet om den svenska flyktingpolitiken.

Vad som är nytt sedan några år tillbaka är att vi nu får ta emot flyktinggrupper från länder huvudsakligen utanför Europa, dvs. från Asien och Afrika. Det har ställt nya krav på det svenska samhället. Det har ställt nya krav på oss svenskar. Och framför allt har det ställt krav på ökade kunskaper om förhållanden ute i världen och bland de människor som kommer till oss. I det fallet tror jag att vi alla som företräder de politiska partierna – oavsett vilken grundinställning vi har till den svenska flyktingpolitiken – har en gemensam uppgift, nämligen att se till att vi kan sprida ökade kunskaper om de flyktingar som kommer hit och att motverka de tendenser till invandrarfientlighet som finns i vårt land.

Om man gör en liten återblick, finner man att vi i början av 1980-talet hade en något lugnare situation när det gäller tillströmningen av flyktingar till Sverige och att det blev en vändning förra hösten i och med att antalet asylsökande ökade kraftigt. Det gäller framför allt för september månad. Sedan dess har vi legat kvar på en hög nivå.

Från centerpartiets sida krävde vi redan i höstas, och vi upprepade vårt krav i början av detta år, ökade resurser på invandrapolitikens område – bl. a. vad gäller invandrarverket och andra led i instansordningen – för att inte på nytt behöva hamna i samma situation som vi befann oss i ett tag på 1970-talet. Vi hade ju då kraftigt ökade balanser, bl. a. hos polisen, invandrarverket och även i regeringskansliet. Sådant leder ju bara till att vi får en ny stor grupp oroliga och desperata människor som sitter ute på förläggningarna och som väntar på besked. Bl. a. Hans Göran Franck har här i debatten exemplifierat de problem som finns i Stockholmsområdet när det gäller hur lång tid det tar innan man blir kallad till det första polisförhöret.

Vi måste tyvärr konstatera att regeringen har varit senfärdig när det gäller att vidta åtgärder. Vi har fått en redovisning här i dag av åtgärder som föreslås i tilläggsbudgeten. Från vår sida beklagar vi att dessa åtgärder inte sattes in redan i våras. Det hade ju inte varit några problem att få igenom sådana förslag här i riksdagen.

Socialförsäkringsutskottet skrev i sitt betänkande i våras bl. a. att man förutsatte att regeringen nog skulle följa utvecklingen och snabbt sätta in åtgärder.

Naturligtvis kan man inte lasta invandrarministern för att ökningen av antalet asylsökande kommit att sammanfalla med övergången till ett nytt system för flyktingomhändertagandet och de problem som uppstod vid den övergången. Men en del av de incidenter som har inträffat ute på förläggningarna, hos polisen och hos andra myndigheter skulle säkert ha kunnat undvikas om vi hade kunnat komma i gång snabbare med utökade nya resurser. Framför allt hade vi snabbare kunnat komma i gång med satsningen på information till dem som berörs – till berörda beslutsfattare, till berörda handläggare och inte minst till allmänheten.

Det är väl med viss oro man konstaterar att det nya flyktingomhändertagandet sakta men säkert börjar likna det gamla systemet – dvs. att flyktingarna vistas allt längre tid på utredningsföreläggningarna. Tanken var ju att flyktingarna skulle vistas där bara några veckor. Nu finns emellertid klara bevis för att det under detta år kommer att uppstå väntetider som blir uppemot ett halvår, och det ser ännu mörkare ut för nästa år.

Den fråga som jag skulle vilja ställa till invandrarministern lyder: Vilka åtgärder är man från regeringens sida beredd att vidta för att påskynda utflyttningen till kommunerna, så att vi inte hamnar i den situationen att förläggningstiderna blir så långa som det nu finns tecken på? Om utflyttningen inte påskyndas kommer vi utan tvekan att hamna i en mycket svår situation med nya konflikter och nya upprörda stämningar. Både lokalbefolkning och de som sitter och väntar ute på förläggningarna kommer då kanske att ha svårt att samsas, och det bidrar till ett ökat främlingshat och en ökad invandrarfientlighet i vårt land.

Det är inte minst viktigt att framhålla följande: Vi får inte åter hamna i den situationen att de åtgärder som skall vidtas i kommunerna i stället kommer att ske i förläggningarna – dvs. att vi återgår till det gamla systemet med AMS-förläggningarna och allt som därtill hör.

Det skulle vara intressant att få veta vilka åtgärder invandrarministern har att redovisa. Det gäller ju att få till stånd en snabbare utflyttning till kommunerna.

Anf. 26 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte ta upp hela flyktingfrågan. Jag kan i stort sett instämma i vad Hans Göran Franck här har sagt, och även i vissa delar av vad andra talare har sagt. Det är bara en sak som jag vill stryka under. Jag anser nämligen att det är omöjligt att skicka tillbaka palestinier till Libanon. Deras situation där är sådan att man inte bör göra det. Jag vädjar till invandrarministern att verkligen göra en markering på den punkten.

Jag begärde ordet för att nämna något om betänkande 1982/83:17 från socialutskottet. Det föranleddes av en motion från Birgitta Dahl, Lahja Exner och mig 1981. Detta betänkande behandlade barnen, frågan om socialtjänstlagen och dess tillämpning. Framför allt var det då aktuellt att man satte barn i häkte. I debatten har det sagts att detta problem har återkommit i något fall. Även tidigare hade man långa väntetider vid gränserna då undersökningar pågick. Socialutskottet var då angeläget om att slå fast att vi inte har två socialtjänstlagar i Sverige utan bara en. Vi har inte en för ljushyade människor och en för mörkhyade. Vistelsebegreppet är av vital betydelse i socialtjänstlagen. Kyrkobokföring, mantalsskrivning m. m. saknar betydelse. Socialtjänstlagen gäller där man vistas, det är där som ingripandet eventuellt skall ske.

Polisen har enligt polislagen skyldighet att så fort barn är med i sammanhanget anmäla detta till socialnämnden. Det är sedan socialnämndens uppgift att avgöra hur ärendet skall hanteras. Det är viktigt att detta blir sagt i detta sammanhang. Jag vill inte påstå att socialnämnderna missköter saken, men såvitt jag kan förstå sker inte den rapportering som är nödvändig. Jag vill emellertid understryka att denna rapportering från polisen till socialnämnderna är nödvändig när barn är med i sammanhanget. Det är viktigt att påpeka att socialnämnderna skall behandla ärendena på den plats där barnen vistas och att det bara finns en socialtjänstlag i vårt land.

Anf. 27 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Den praktiska tillämpningen av utlänningslagstiftningen skall sammanfalla med de riktlinjer som riksdagen har fastställt. I regeringsdeklarationen har vi också slagit fast att flyktingpolitik är internationell solidaritet omsatt i praktisk politik.

Jag är väl medveten om den debatt som nu pågår om direktavvisningar. Man frågar sig om direktavvisningarna är förenliga med vår utlänningslag. Ja, det har denna riksdag bestämt. Direktavvisningar skall förekomma enligt vår utlänningslag. Jag förutsätter självfallet att såväl polis som invandrarverk följer gällande lagstiftning. Regeringen styr som bekant tillämpningen genom beslut i besvärssärenden. Styrningen av polisens och SIV:s handläggning av avvisningsärenden eller förvar kan bara ske genom lagstiftning.

Om kammarens ledamöter erinrar sig diskussionen i anslutning till invandrapolitiska kommittén finner de att tyvärr fanns inget förslag om en definitiv lösning av handläggningen vid gränsen. Resultatet av detta blev att regeringen tillsatte asylutredningen för att den ytterligare skulle studera hur tillämpningen är vid gränsen, om det behövs förändringar och i så fall på vilket sätt. Asylutredningen har just, efter att ha avslutat sitt inledande arbete och överlämnat sitt första betänkande, börjat sitt arbete med situationen vid gränsen. Jag förväntar mig att utredningen tar något år på sig för att studera den här frågan.

Sten Svensson försöker ge sken av att det blir färre människor vars ärenden kräver handläggning av svenska myndigheter om vi tar bort 6 § utlänningslagen. Så är det inte. Vi kan gott ta bort 6 §, men färre människor i handläggningen blir det inte. Det är nämligen inte vid gränsen som man avgör om människor har tillräckliga skäl eller inte för att få stanna i Sverige; i det här fallet gäller det då att uppfylla flyktingbestämmelserna. Det skulle röra sig om samma antal människor även under sådana förhållanden.

Jag skulle gärna vilja att flyktingkvoten kunde ökas. Men det förutsätter, som jag ser det, att vi har en bättre regional organisation av flyktingkommisariens verksamhet ute i världen. Det är en fråga som Sverige ofta vid möten och sammankomster har drivit. Jag tror att det skulle vara lyckligt om många människor kunde vända sig till olika flyktingkontor och på det sättet ges hjälp att få sin sak prövad. Samtidigt, herr talman, skall vi komma ihåg att de människor som hittills räknats in i flyktingkvoten är de som redan är placerade i ett flyktingläger eller på något sätt har fått en fristad. De människor som kommer hit i annan ordning är de som direkt behöver en fristad; det skall vi också komma ihåg i den här diskussionen.

Sedan vill jag bara säga till Hans Göran Franck att det inte är 36 kommuner som har ställt upp i flyktingmottagandet utan 136. Det gör alltså att situationen för Storstockholm och kommunerna i den här regionen faktiskt inte är så allvarlig som Hans Göran Franck vill göra gällande. Jag skulle vilja säga att de svenska kommunerna har ställt upp med entusiasm och engagemang. En av de senaste talarna var just inne på att man skulle försöka fortsätta diskussionen med kommunerna. Där vill jag säga att det faktiskt inte bara är resurser det handlar om, utan vi måste också ge många kommuner som inte har erfarenhet tid att bygga upp sin organisation, att klara ut ett vettigt system. På det sättet kanske människor under en

övergångstid får vänta längre tid på en flyktingförläggning än de hade tänkt sig.

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

Om flyktingpolitiken

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 28 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag menar verkligen allvar, Alexander Chrisopoulos, med att vi skall se till att vår hjälp koncentreras till de bäst behövande. Men då måste vi också ge flyktingkommissarien möjligheter och resurser att organisera fler överföringar till Sverige. Det är dessa överföringar som skall öka, och vi skall i gengäld se till att den verksamhet som bedrivs av profitörer som sysslar med falska pass och stora pengar försvinner. Jag tog fasta på vad statsrådet Gradin sade om mitt förslag att utöka den regionala organisationen för flyktingkommissarien, och jag noterar med glädje att vi är eniga om att man skall bygga ut de resurserna, så att han får förutsättningar att kunna hjälpa till med en överföring till Sverige av de bäst behövande.

Tag gärna bort 6 §, sade Anita Gradin vidare. Ja visst, det är det vi skall göra. Det är en gummiparagraf, som kan åberopas av hundratals miljoner människor ute i världen. Så är våra asylregler utformade. De skapar falska förhoppningar bland hårt trängda människor utomlands, oreda och orimlig arbetsbelastning hos polisen och invandrarverket samtidigt som de invaggar allmänheten i en felaktig föreställning om Sveriges humana flyktingpolitik. Det som alltför ofta händer är nämligen, såsom det påpekats i denna debatt, att människor kommer hit, släpps in, får vänta och åter vänta för att sedan skickas tillbaka – och det är ingen human flyktingpolitik!

Samtliga länder i Norden är väl medvetna om sitt ansvar för att möta det synnerligen omfattande hjälpbehov som föreligger och ge skydd åt människor som är i behov av en fristad. De nordiska länderna har också anslutit sig till Genèvekonventionen om flyktingarnas ställning och därmed förbundit sig att uppfylla vissa åtaganden. Även om ländernas nationella utlänningslagstiftning tillkommit ungefär samtidigt och genom visst samordningsarbete har den dock kommit att utvecklas – och kanske framför allt tillämpas – på olika sätt i många stycken. Sverige är sedan flera år känt som ett mycket generöst land från flyktingsynpunkt. Danmark har blivit det under de senaste åren. Norge, som tidigare knappt haft några spontanflyktingar, har under detta år fått flera hundra asylsökande. Finland, däremot, har ett mycket ringa antal asylsökande.

Jag finner det angeläget, herr talman, att de nordiska länderna gemensamt tar itu med flyktingfrågorna. Ett nordiskt samarbete på detta område ter sig naturligt mot bakgrund av bl. a. vår erkända känsla för solidaritet med svaga grupper och vår gemensamma syn på humanitära flyktinginsatser. Jag har därför, herr talman, väckt ett medlemsförslag i Nordiska rådet av den innebörden att man bör utreda förutsättningarna för att skapa en samordnad flyktingpolitik i Norden.

Anf. 29 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag sade redan i mitt första inlägg att det är otillräckligt att endast 136 kommuner har träffat avtal. Jag är fullt medveten om att det inte rör sig om så litet antal som 36. Men även 136 kommuner är för litet, och det behövs en utbyggnad över andra delar av landet. Framför allt är det nödvändigt att ändra på det förhållandet att vissa av de kommuner som nu tar emot flyktingar gör det i alltför liten utsträckning.

Det är mycket bra att man uttalar sig positivt om det engagemang som finns hos många kommuner. Det engagemang finns otvivelaktigt här i Stockholms län, men vi kan ändå inte bortse från att den bristande spridningen av flyktingarna i andra delar av landet gör att Stockholms län med en försiktig beräkning kommer att vid årets slut ha fått ta emot 4 500 flyktingar eller asylsökande. Det är mellan två och tre gånger så mycket som var avtalat eller förutsett. Det är således angeläget för oss från Stockholms län att markera detta.

Invandrarministern sade att hon förutsätter att myndigheterna följer de regler som är fastlagda då det gäller direktavvisning. Det är angeläget att markera den skyldighet som föreligger, men det är också viktigt att se till att polisen och andra som handlägger de här ärendena får tillräckliga anvisningar och utbildning, så att de verkligen kan behandla bestämmelserna på ett riktigt sätt. De överordnade myndigheterna har ansvar för att se till att detta fullgörs.

Bestämmelserna behöver ändå revideras – vi behöver förstärka rättssäkerheten. Jag konstaterar att invandrarministern räknar med att asylutredningen skall framlägga sina förslag inom ett år. Jag är medveten om – det har jag redan sagt – att denna fråga är mycket mer komplicerad än man tidigare insett, men det är ändå viktigt att om möjligt påskynda denna utredning, dock inte på bekostnad av kvaliteten. Det är viktigt att rättssäkerheten i samband med avlägsnanden och framför allt avvisningar förstärks.

Vi har här i kammaren en bred enighet i dessa frågor. Det är numera bara moderaterna som avviker. Men man kan konstatera att kritiken nu är mycket mer måttlig än den var före valet.

Anf. 30 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag håller med Franck om det senaste han sade – det är viktigt att utredningen påskyndas, men inte på bekostnad av kvaliteten. Vi måste få fram den mycket snart, så att vi vet litet mer vad vi har att rätta oss efter och kan arbeta efter det.

Tyvärr gick mitt första anförande en aning snabbt på slutet, eftersom tiden rann iväg. Därför vill jag ta upp en del av det jag inte riktigt hann med där.

Jag tycker att det finns en hel del brister i den nuvarande handläggningen. Ansökningarna behandlas inte tillräckligt noggrant. Det sker ofta en mycket kort och summarisk bedömning av asylansökningarna – att det är så är vi väl helt överens om.

Folkpartiet anser att det alltid måste ske en verklig prövning av en ansökan om asyl. Vi tror dock att garantierna för att det sker en noggrann prövning ökar om den asylsökande har rätt till ett juridiskt biträde vid gränsen. Vi tycker att det är mycket angeläget att en sådan rätt införs, och det har vi vid

flera tillfällen motionerat om.

Av invandrarministerns svar fick jag uppfattningen att hon tycker att de lagar som i dag finns följs av myndigheterna. Däremot hörde jag inte att invandrarministern avsåg att lägga fram något förslag som kunde stärka den asylsökandes ställning. Vi tänker då från vår sida kanske framför allt på förslaget om ett juridiskt biträde.

Jag hann inte ställa den tredje fråga som jag ville få invandrarministerns synpunkter på – det har på senare tid talats litet grand i pressen om detta. Frågan gäller om invandrarministern anser att det är en möjlig lösning att ge invandrarverket ansvaret för utredningen vid gränsen i stället för polisen, som i dag. Från viss sida säger man att polisen kanske inte har den utbildning den borde ha för detta.

Vi har från utskottets sida i dag haft en del kontakter med invandrarverket. Där bekräftade man vad invandrarministern tidigare sade, nämligen att man arbetat ned balansen av ärenden så att det antal månader som det tar att få fram ett ärende blivit betydligt mindre. Men man såg också en tendens till att balansen nu efter sommaren återigen ökar. Där tycker jag att det är angeläget att invandrarministern är med från början och ser till att invandrarverket får de resurser man behöver, så att det inte blir för långa väntetider. Därför är det tillskott som nu föreslås i tilläggsbudgeten mycket viktigt, både för informationens skull och för kommunernas skull. Jag håller med Rune Backlund om att det är synd att detta inte kom på ett tidigare stadium, så att kommunerna kunde ha fått nytta av det under sommaren.

Jag vill också säga att jag tycker det är angeläget – jag hoppas att de som arbetar i Nordiska rådet verkligen tar itu med det – att vi får ett samarbete om flyktingpolitiken i Norden. Det är angeläget att det inte bara är Sverige och Danmark som sköter invandrarpolitiken och de andra länderna håller sig utanför. Vi måste också få fler kommuner att ställa upp och ta emot invandrare.

Anf. 31 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Först vill jag säga några ord till Sten Svensson.

Jag tror också att moderaternas förslag att man skall ha bara kvotflyktingar är allvarligt menat – det har de menat länge. Med förevändningen att det finns folk som har större behov än de som kommer hit och som för närvarande inte kan komma hit skall vi koncentrera oss på att öka flyktingkvoten. Det kan ju vara en sak. Men Sten Svensson undviker att svara på frågan, vad vi då skall göra med de spontant inresta flyktingarna. Han föreslår alltså att vi skall stänga gränsen, trots att vi har skrivit under Genèveöverenskommelsen, där vi förpliktar oss att ta emot dessa flyktingar. Med hänvisning till några profitörer säger han att vi skall stänga våra gränser för spontant inresta flyktingar. Min förhoppning är att den svenska riksdagen aldrig går med på ett sådant förslag.

Till invandrarministern vill jag säga att man i dag inte kan påstå att utlänningslagens praktiska tillämpning sammanfaller med dess anda, när man samtidigt konsekvent avvisar nästan alla palestinier och libaneser. Det kan man inte säga, åtminstone inte med självrespekten i behåll.

Vad som håller på att ske i dag är nämligen att Europa är i färd med att

bygga upp en vattentät mur omkring sig. Med visumtvånget försöker man skydda sig mot det stora flyktingproblemet i världen, vars största börda i dag bärs av de fattigaste länderna i tredje världen. De sprickor i muren som återstår utgör ett minimalt läckage, och det håller Sverige som bäst på med att försöka täppa till genom att inte följa andan i sin egen lagstiftning och dess tidigare praktiska tillämpning. Med hjälp av visumtvång och andra metoder som syftar till att förlägga den svenska passkontrollen till andra länders gränser bygger man allt högre murar.

I stället för internationella överenskommelser som gör det möjligt att också länderna i Europa tar sin del av ansvaret för det stora flyktingproblemet i världen ägnar man sig åt att tävla med varandra om vem som mest effektivt kan skydda sina gränser. Detta strider mot en human, generös och solidarisk flyktingpolitik. Om den nuvarande politiken fortsätter, riskerar vi att rättssäkerheten för flyktingar totalt åsidosätts och att respekten för svensk lagstiftning urholkas.

Anf. 32 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Invandrarministern säger att man kan styra polisens och invandrarverkets handläggning enbart med lagstiftning, och därmed läggs ansvaret helt och hållet på riksdagen. Det förefaller som om invandrarministern vill avsvära sig sitt ansvar för flyktingpolitikens verkställande.

Jag tycker att detta är underligt. Det verkar vara så att regeringen har fattat beslut som bildat praxis, beslut som handlar om att Libanon ej skall betraktas som en krigsskådeplats, att det inte räcker att hänvisa till den allmänna situationen i Libanon – dvs. kriget – för att slippa skickas tillbaka dit och att palestinier som grupp inte tillåts stanna i Sverige.

Jag vill citera vad en byråchef på invandrarverket säger med avseende på situationen i Libanon: "Vi anser oss bundna av regeringens praxis. De flesta unga män har deltagit i strider, men det har inte ansetts vara skäl nog att få stanna i Sverige." Byråchefen hänvisar hela tiden till den praxis som har bildats genom regeringens beslut.

Jag menar därför att regeringen knappast kan två sina händer. Det här är inte enbart en fråga om att myndigheterna följer eller inte följer lagen, utan det handlar också om regeringens ansvar. Lagens text handlar om människors rätt att få stanna i Sverige om de är politiskt förföljda, om de flyr från krigsskådeplatser, om de har starka humanitära skäl att få stanna i Sverige. Detta finns det en betydande teoretisk enighet om. Men i verkligheten handlar lagens tillämpning om att människor efter summariska förhör skickas tillbaka till krigsskådeplatser, i uppenbar strid mot lagens anda och med hänvisning till en schablonartad och föraktfull formulering om att de angivna skälen kan lämnas utan avseende.

Faktum kvarstår: Regeringen har fattat beslut om att det hittills inte har funnits några palestinier i Sverige som är politiska flyktingar. Regeringen har också fattat beslut om att Libanon ej är eller har varit en krigsskådeplats, och detta är beslut som bildar praxis som statens invandrarverk anser sig bundet av. Detta måste vara regeringens ansvar, inte riksdagens.

Anf. 33 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Invandrarministern framhåller att 136 kommuner har slutit avtal med invandrarverket. Det måste naturligtvis sägas vara ett bra resultat. Men långtifrån alla dessa kommuner har hittills tagit emot flyktingar. Man har i flera fall slutit ett avtal men inte kommit i gång med själva utflyttningen. Invandrarministern säger att vissa kommuner behöver tid att planera och förbereda mottagandet. Det är ju detta som är en del av problemet för närvarande – att de kommuner som nu kommer i fråga för mottagning saknar erfarenhet av flyktingmottagande och saknar erfarenhet av de flyktinggrupper som är aktuella. Därför behöver de verkligen experthjälp under planeringsskedet. De behöver hjälp med att bygga upp tolkresurser, de behöver hjälp på skolans område, och de behöver inte minst hjälp med att informera kommuninvånarna, eftersom det ju har blivit en diskussion i vissa kommuner om huruvida man skall ta emot flyktingar eller inte i den egna kommunen.

Om det då finns tendenser till att man planerar för mycket och skjuter på genomförandet av flyktingmottagningen, så innebär det att programmet försenas ytterligare. Jag kan inte riktigt förstå när invandrarministern säger att man då får acceptera att det tar litet längre tid, att flyktingarna får vistas litet längre ute på förläggningarna. Oroas verkligen inte invandrarministern av att riktlinjerna i riksdagsbeslutet om flyktingomhändertagande nu sakta men säkert urholkas? Vi kan snart vara tillbaka i den gamla situationen, att människor under allt längre tid sitter ute i förläggningarna. Det innebär att svenskundervisning, skola och socialt omhändertagande återigen flyttas till förläggningarna och att vi släpper det som var det fina i det nya mottagandet, nämligen att omhändertagandet skulle ske ute i samhället och att vi skulle komma ifrån förläggningens verksamheten. Vi håller på att bygga upp en pucket av flyktingar som vi skjuter framför oss – eftersom vi hade en eftersläpning redan tidigare – till 1986, så att vi ytterligare försvårar arbetet under det året.

Dessutom är lägervistelserna mycket kostsamma för staten. Det kostar åtskilliga miljoner att låta människor vistas flera månader på förläggningar. Detta stjälar resurser från andra angelägna åtgärder som vi skulle vilja genomföra på flyktingpolitikens område. Jag måste återigen fråga: Har verkligen inte invandrarministern några planer på åtgärder som kan påskynda en utflyttning till kommunerna? Skall man från regeringens sida acceptera att den här verksamheten bara så att säga glider sakta framåt och att man ännu en gång kommer alltför sent med sina åtgärder?

Anf. 34 EMMANUEL MORFIADAKIS (s):

Herr talman! Företrädare för moderata samlingspartiet vill alltså avskaffa 6 § utlänningslagen. Samma företrädare gör också gällande att Sverige genom 6 § utlänningslagen intar en långt mer generös hållning till flyktinginvandring än andra jämförbara länder. Om detta är följande att säga.

Visserligen förefaller det vara ovanligt att länderna i sina utlänningslagar har en bestämmelse inskriven som direkt motsvarar den svenska 6 §. Däremot synes det vara vanligt att tillämpningen av resp. lands lag sker på ett sådant sätt att resultatet i praktiken blir detsamma som med den svenska lagen. Det är t. ex. ovanligt att man i andra jämförbara länder har en så snäv

tolkning av flyktingbegreppet som tillämpas i 3 § i Sverige. I praktiken gör man en bedömning som medför att den asylsökande kan beviljas tillstånd, om han uppfyller de svenska kraven enligt 6 §.

Varje land väljer sitt sätt att utforma lagarna, och i Sverige har vi valt att bedöma en asylsökandes rätt att stanna i landet enligt en tvåstegsmodell. Så länge slutresultatet överensstämmer med Sveriges internationella förpliktelser finns ingen anledning att ändra den nu gällande lagen. Hur lagen skall tolkas i det enskilda flyktingfallet ankommer det på de verkställande myndigheterna och ytterst regeringen att avgöra.

Den yttersta konsekvensen, herr talman, av moderaternas förslag om att slopa § 6 kunde t. ex. bli att inga östeuropeiska flyktingar kunde beviljas asyl i Sverige, vare sig dessa kommer från Sovjet, Polen eller något annat kommunistiskt land.

Anf. 35 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Först till Maria Leissner: Regeringen tar sitt ansvar. Maria Leissner behöver heller inte tvivla på att jag tar mitt ansvar för flyktingpolitiken.

Låt mig beträffande Libanon säga att vi är väl medvetna om att Libanon är ett sargat och söndrat samhälle, som sedan tio år tillbaka lever i inbördeskrig. Från detta samhälle kommer människor till Sverige. Vad regeringen i det sammanhanget säger är: Alla som kommer kan inte utan vidare tillåtas att bli flyktingar i Sverige. Det skall enligt Genèvekonventionen ske en individuell prövning av varje fall.

Detta gäller också beträffande palestinier. Bara för att man är palestinier har man inte utan vidare rätt att bli flykting i Sverige. Det finns många palestinier som redan har skydd, eftersom Förenta nationerna för just dessa har skapat en egen flyktingorganisation, nämligen UNRWA, som bevakar deras rättigheter och ställer upp för dem.

Regeringen har alltså beträffande palestinier sagt att den inte kan ställa sig bakom ett "gruppbeslut", innebärande att palestinier utan vidare blir politiska flyktingar, utan varje enskilt fall skall prövas, precis som gäller för alla andra som söker politisk asyl. Finner man då att vederbörande har skäl för att bli betraktad som flykting, har han eller hon rätt att få stanna. Föreligger inte sådana skäl, har vederbörande inte någon möjlighet att få stanna i det svenska samhället.

Ett par kommentarer om nordiskt och annat internationellt samarbete. Jag tror att det vore en fördel om vi äntligen kunde åstadkomma ett bättre nordiskt samarbete. Tyvärr har intresset för ett nordiskt samarbete inte varit det allra största på sina håll. Men från svensk sida har vi allt att vinna på ett nordiskt samarbete, och det finns redan ett embryo till ett sådant genom det nordiska utlänningsutskottet, som borde kunna göra ett förarbete för oss politiker.

På samma sätt är det på det internationella området. Sverige har tagit många initiativ både i Europarådet och i UNHCR:s exekutivkommitté. Ett internationellt samarbete, att dela på bördorna och att hitta gemensamma lösningar, skulle vara till fördel för oss alla. På sistone har det sett ut som om vi åtminstone här i Europa skulle kunna tala med varandra litet bättre än tidigare.

Kent Skårvik säger att regeringen som vanligt är sent ute med resurser. Så är det dock inte. Invandrarverket och andra organ har redan tidigare fått resurser, och vad regeringen gör i tilläggsbudget I är – och det gäller också som svar till Rune Backlund – att den i efterskott fyller på med ytterligare resurser. Vi har alltså här verkligen gjort en uppföljning och försökt lämna bistånd för att kostymen skall räcka till på olika håll och för att vi skall få både kortare handläggningstider, ett bra samarbete med kommunerna och en rimlig rättssäkerhet.

När det gäller de frågor som har anknytning till asylutredningens arbete – t. ex. om det skall vara juridiskt biträde vid gränsen – är jag inte beredd att ta ställning förrän asylutredningen lämnar sitt betänkande. Jag tycker att asylutredningen skall få fortsätta sitt arbete, och jag hoppas att vi tillsammans skall kunna finna en lösning av frågan om handläggningsordningen vid gränsen och kanske definitivt kunna avsluta den debatt som pågått i årtionden, inte bara i Sverige utan också mellan Sverige och UNHCR och andra myndigheter om rättssäkerheten vid gränsen.

Anf. 36 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Först till Alexander Chrisopoulos. Sverige och de övriga nordiska ländernas flyktingpolitik skall inte enbart koncentreras till hemmaplan. Solidaritet och hjälpsatser måste också omfatta den som inte kunnat ta sig fram till våra länders gränser. En av de viktigaste uppgifterna är att genom internationella organ bistå flyktingar i de länder där de befinner sig, oftast i närheten av sitt hemland. De nordiska länderna skall därför aktivt delta i det internationella samarbetet och fortsättningsvis ge bistånd och stöd till FN och dess fackorgan samt till frivilliga organisationer.

Ett viktigt bidrag vore att genomföra det förslag som jag förde fram i mitt första anförande, nämligen att bygga ut flyktingkommissariatets regionala organisation.

Till Emmanuel Morfiadakis vill jag säga att den ståndpunkt som vi intagit när det gäller ändringen av lagen inte enbart är att ta bort eller ändra 6 § utan också att komplettera lagen på andra punkter, så att lagen får en sådan utformning att den asylsökande ges *möjlighet* och inte som nu en *rättighet* att bosätta sig här. Man skall alltså ge myndigheterna möjlighet att bevilja tillstånd i den utsträckning som svarar mot våra mottagningsresurser. Det är exakt samma åsikt som invandrarverkets generaldirektör gett uttryck för i det TT-uttalande som jag talade om i mitt anförande. Han lät dessutom anteckna samma ståndpunkt i ett särskilt yttrande till det protokoll som fördes då vi i IPOK-utredningen justerade vårt betänkande. Vi är alltså ganska överens med invandrarverkets chef, och vi anser att han gjort en rimlig bedömning.

Herr talman! Det är ett långt och mödosamt arbete som nu ligger framför oss. Därför är det viktigt att vi startar och att politikerna visar det civilkurage som behövs för att slå fast att vi inte kan föra en generösare flyktingpolitik än vi har resurser till. Statsrådet Gradin säger också i sitt svar att en viktig förutsättning för att den svenska flyktingpolitiken skall kunna genomföras i praktiken är att kommunerna visar solidaritet och tar emot flyktingar. I dag tävlar många om att framstå som generösare än andra. Det innebär att vi

sänder ut felaktiga signaler till omvärlden. Det är dessa signaler som sedan leder till mänskliga tragedier i tur- och returressornas spår.

Andre vice talmannen anmälde att Maria Leissner anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 37 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Redan i mitt första inlägg framhöll jag att det under senare tid förekommit att avlägsnanden från vårt land inte varit berättigade eller starkt kan ifrågasättas. Det är angeläget att felaktiga beslut eller misstag som har begåtts och som kan ha lett till stora skadeverkningar för den enskilde noggrant undersöks och följs upp. Det har gjorts sådana undersökningar tidigare. Jag erinrar mig att det under statsminister Tage Erlanders tid gjordes en alldeles särskild uppföljande undersökning av ett mycket känt grekiskt fall. Jag vill på nytt framhålla vikten av att en uppföljning sker av de hårt kritiserade fall där det uppges att allvarliga skador har inträffat. Det är angeläget att detta också blir redovisat. Det har stor betydelse för vår flyktingpolitik att dessa frågor blir klarlagda.

Vad sedan gäller frågan om flyktingkvoten vill jag endast tillägga att det redan nu finns möjligheter att påbörja en utökning av flyktingkvoten. Jag har själv under mitt besök nyligen i Turkiet fått klarlagt för mig att det finns sådana behov.

Anf. 38 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Invandrarministern sade här i ett tidigare inlägg att hon inte vill ta ställning till frågan om juridiskt biträde vid gränsen, och det måste vi i och för sig respektera. Men bara detta visar på angelägenheten av att vi får en snabb men givetvis ändå kvalitetsmässigt bra utredning. Den måste komma i gång så snabbt som möjligt och verkligen leda till sådana resultat att invandrarministern, hoppas jag, kan fatta ett beslut innebärande att juridiskt biträde behövs för att det skall kunna bli en rättvis och konsekvent bedömning vid gränserna.

Jag sade tidigare att jag tyckte att det var väldigt bra att invandrarverket hade fått ytterligare resurser, så att det nu kan fortsätta sitt arbete. I och för sig är det synd att invandrarverket inte hade dessa resurser förut. Man har ju vid flera tillfällen hört att invandrarverket anser att det inte haft tillräckliga resurser och att man kunde ha gjort mer. Jag är väldigt glad för det tillägg som invandrarverket har fått, och jag hoppas att det också skall ge resultat.

Jag är även tacksam för – det sade jag inte förut – att Evert Svensson tog upp frågan om socialnämndernas skyldighet när det gäller barn i häkte. Jag beklagar att socialnämnderna inte har tagit sitt ansvar. Vi anser från folkpartiets sida att det är bland det värsta som kan hända att barn sätts ensamma i häkte i väntan på att bli avvisade från vårt land. Vi hoppas att sådant inte behöver hända mer och att socialnämnderna kan göra den insats som de skall göra.

Enligt vad vi har förstått vid våra kontakter med invandrarverket och kommunerna tvekar i dag de kommuner som har tagit emot flyktingar och försökt fullfölja sitt uppdrag, kanske inte beroende på att de inte vill ta emot

fler flyktingar men därför att de givetvis, som invandrarministern sade förut, vill stabilisera sig. De vill känna vad det här gäller och vill då vänta litet med att ge löften om att ta emot fler. Det är i och för sig beklagligt att invandrarna därmed får lida och vänta.

Vad som också är problematiskt i sammanhanget är att de nya kommuner som har kontaktats säger nej på grund av det saknas bostäder, resurser när det gäller skolor och arbetstillfällen av olika slag. Därför är det viktigt att invandrarministern nu ställer upp och hjälper invandrarverket med dessa frågor. Vi vet att det har tagits kontakt angående byggande av fler bostäder. Vi hoppas att invandrarministern skall hjälpa invandrarverket i den här frågan. Det är troligen en av de springande punkterna för att få fler, framför allt små, kommuner att ta emot flyktingar.

Anf. 39 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Sten Svensson vill tydligen undvika att svara på den fråga som jag ställde till honom. Han talar i stället om nödvändigheten av att den svenska flyktingpolitiken inte koncentrerar sig på sådant som kan göras på hemmaplan. Det håller jag med om. Det är självklart. Men man måste vidta alla de åtgärder som gör det möjligt att genom internationellt agerande förbättra situationen för flyktingar i hemländerna. Det är också nödvändigt att öka flyktingkvoten. Men frågan kvarstår: Vad skall vi göra med de flyktingar som spontant inreser till Sverige och söker politisk asyl? Det enda som jag fick bekräftat i Sten Svenssons inlägg är att vi skall avskaffa 6 §. Det innebär att vi skulle minska den spontana flyktinginvandringen med ända upp till 60 % – ända till 60 % av flyktingarna får nämligen stanna i Sverige enligt 6 §. Men de övriga spontant inresta flyktingarna skulle vi alltså stänga gränsen för. Vi skulle inte ta emot några, oavsett om de är berättigade till flyktingasyl eller inte och oavsett vilka generella överenskommelser vi har skrivit under.

Herr talman! Sten Svensson har återigen åberopat invandrarverkets chef för att styrka sina påståenden. Det har faktiskt blivit en litet pinsam situation i Sverige. Flyktingdebatten förs i dag dels av polischefen i Trelleborg, dels av invandrarverkets chef. Den fråga som kvarstår är huruvida sådana här myndigheter, som framför allt har verkställighetsansvar, skall ägna sig åt opinionsbildning som i huvudsak går ut på att ifrågasätta och underminera de beslut som riksdagen har fattat och som de själva ålagts att verkställa.

Invandrarministern säger i sitt svar att hon förutsätter att sådana här myndigheter skall fullfölja riksdagens beslut, men det räcker inte. Så sker ju inte i dag. I månader har polischefen i Trelleborg fört en opinionsbildningsdebatt mot den förda flyktingpolitiken, och det bör göras någonting åt detta.

Anf. 40 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! När jag i mitt anförande vädjade för palestinierna, berodde det på att jag anser att de är i en alldeles speciell situation.

När det gäller dem som flyr från Libanon och som är libaneser, eller som tillhör andra nationaliteter men kommer från Libanon, kan man säkert göra en mera individuell prövning. Vad jag menar är att för palestinierna bör i varje fall huvudregeln vara att de inte förs tillbaka till Libanon utan får stanna

i Sverige tills situationen har blivit annorlunda.

Libanon är sargat, det vet vi. Libanon är uppdelat, det vet vi. Vi vet att olika grupper strider mot varandra. Men vi vet också att för libaneser, och kanske också för personer av andra nationaliteter, finns det oftast tillflyktsorter dit de kan komma. När det gäller palestinierna finns knappast några sådana. Palestinierna har ingen fristad någonstans. Därför tycker jag att de borde falla under sådana regler att de får stanna här tills situationen har blivit annorlunda.

Statsrådet har – vid ett par tillfällen, tror jag – anfört att UNRWA skyddar palestinierna. Först vill jag säga att jag uppskattar att Sverige ger ett mycket stort anslag till UNRWA och tillhör de allra främsta bidragsgivarna. Men det är också klart att UNRWA inte har möjlighet eller rättighet att skydda palestinierna – det är inte dess uppdrag. Man skall ge dem utbildning, hälsovård och kanske ibland mat. Vi vet att särskilt utbildningen har blivit UNRWA:s uppgift och är en av de bästa saker vi har inom FN-familjen. Men skyddet för palestinierna, i Libanon såväl som på andra ställen, skall andra sköta, det är inte UNRWA:s uppgift. Bl. a. därför menar jag att deras situation är särskilt trängd.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1985/86:21 om vissa invandrarkvinnors rättsliga situation

Anf. 41 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Kerstin Göthberg har frågat mig vad regeringen ämnar göra för att förbättra sådana invandrarkvinnors situation som kommer till Sverige "bortgifta, enligt sitt lands lagar och kultur, med män de aldrig träffat" och kanske i sitt äktenskap utsätts för fysisk och psykisk misshandel för att vid eventuell skilsmässa utvisas till hemlandet med vad detta innebär av förnedring och uteslutning ur familjegemenskapen. Den andra fråga Kerstin Göthberg ställer är om jag har några synpunkter på hur man skall kunna förhindra denna "hustruimport".

För personer som återoppar s. k. snabb anknytning som grund för att få bosätta sig i Sverige tillämpas uppskjuten invandringsprövning. Denna princip har jag redovisat i propositionen (prop. 1983/84:144) om invandrings- och flyktingpolitiken. Den innebär att en utlänning som har anknytning till riket genom äktenskap eller sammanboende som har uppkommit i nära anslutning till ansökningen inte får permanent uppehållstillstånd, utan beviljas ett tidsbegränsat tillstånd att vistas här i sex månader. Vad som bedöms är om det föreligger faktisk sammanlevnad. Senast efter två år accepteras utlänningen som invandrare.

Jag är medveten om att detta för den enskilde utlänningen kan medföra allvarliga svårigheter i de fall då förhållandet mellan parterna försämras eller bryts före tvåårstidens utgång. Den utpressningsliknande situation som då framför allt kvinnor kan hamna i är exempel på detta. Trots detta anser jag att en ordning med uppskjuten invandringsprövning måste tillämpas även i

fortsättningen. Utan en sådan möjlighet att pröva om det förhållande som åberopas som stöd för ansökningen är ett faktiskt förhållande, skulle det bli nödvändigt att inta en betydligt mer restriktiv hållning till invandring på grund av sådan anknytning.

Samtidigt vill jag framhålla att de av riksdagen antagna riktlinjerna för invandrings- och flyktingpolitiken innebär att hänsyn bör tas till samtliga omständigheter i det enskilda fallet, däribland om utlänningsen har misshandlats eller annars blivit illa behandlad under samboendet, om det finns barn i förhållandet, om utlänningsen riskerar att bli socialt utstött vid återkomsten till hemlandet och om utlänningsen har hunnit bli väl etablerad i arbetslivet. I riktlinjerna betonas även att det finns skäl att i ännu något högre grad än tidigare låta utlänningsen få stanna kvar i Sverige när äktenskapet eller samboförhållandet har upphört före tvåårstidens utgång. Jag är emellertid inte beredd att verka för en ytterligare uppmjukning av praxis utöver den som således infördes för drygt ett år sedan.

Jag har stor förståelse för de invandrarkvinnors problem som berörs i Kerstin Göthbergs interpellation. Dessa kvinnor befinner sig i en utsatt situation. Det stöd som t. ex. kvinnojourerna ger är en värdefull humanitär insats, som ibland kan bidra till att alla relevanta fakta i ett ärende kommer fram. Av det som jag nu har redovisat framgår ju att avsteg kan göras från tvåårsregeln vid bedömningen av enskilda ärenden.

I den nyss nämnda propositionen om invandrings- och flyktingpolitiken har jag också redovisat mina synpunkter i tillståndsfrågan för de mycket unga flickor som gifter sig med någon här bosatt person och önskar få komma till Sverige på den grunden. Det är ett faktum att minimiåldern för äktenskap i många länder är lägre än i Sverige. Jag är också medveten om att barnäktenskap ingås genom arrangemang t. ex. mellan två familjer.

Grundprincipen är här att ett utomlands ingånget äktenskap är giltigt i Sverige, men när det gäller frågan om uppehållstillstånd finns det begränsningar om kontrahenterna är minderåriga.

Ett generellt accepterande av äktenskap med minderåriga utländska medborgare skulle stå i klar strid mot grundläggande svenska värderingar beträffande bl. a. barns och ungdomars rätt till en självständig utveckling och till utbildning, deras rätt att själva träffa livsavgörande beslut samt strävandena att uppnå jämställdhet mellan könen. Därför utgör heller inte normalt ett äktenskap med en utländsk medborgare, om någon av kontrahenterna är under 18 år, tillräcklig grund för uppehållstillstånd. Men undantag görs i sådana fall där det skulle framstå som stötande att vägra uppehållstillstånd.

Jag anser alltså att situationen för de kvinnor som blir föremål för uppskjuten invandringsprövning har förbättrats genom de av riksdagen år 1984 antagna riktlinjerna.

Anf. 42 KERSTIN GÖTHBERG (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Gradin för svaret. Det var uttömmande och i vissa avseenden också positivt. Det senare skall jag återkomma till.

Vi som lever i ett demokratiskt samhälle där jämställdhet mellan män och kvinnor är någonting alldeles självklart har kanske svårt att riktigt sätta oss in

i den situation som de här kvinnorna befinner sig i. Många av dem kommer från fattiga länder med helt annan kultur och andra seder och lagar än vad vi har.

Så länge man finns hemma är det föräldrarna som bestämmer. Det är också föräldrarna som i dessa länder bestämmer vem man skall gifta sig med, och på den punkten har kvinnan ingen talan. När kvinnan väl är bortgift är det mannen som bestämmer.

Det är många föräldrar i de länder som vi här talar om som har skrapat ihop alla tillgångar de har haft och även lånat pengar för att kunna gifta bort sin dotter. Som jag sade har kvinnan i fråga ingen talan i dessa fall.

Ibland händer det som har föranlett min interpellation, nämligen att kvinnan sänds mycket långt bort, till ett land som är helt annorlunda än det hon är van vid och till en man som hon aldrig tidigare har sett och inte vet någonting om. I detta läge är hon totalt utlämnad åt mannen.

Jag skall inte ta upp något enskilt fall – vi brukar ju ha som princip att inte gå in på enskilda fall – utan jag kommer att föra ett mer principiellt resonemang. Men det finns exempel på kvinnor som i en sådan här situation har blivit misshandlade både fysiskt och psykiskt. Det nämner också statsrådet i sitt svar.

Med den tvåårsregel som finns har mannen också kunnat utöva utpressning mot kvinnorna. De har då inte vågat berätta för någon om vilken tillvaro de har haft.

Om mannen tröttnar är det relativt enkelt för honom att förskjuta sin hustru. Han kan säga att han känner sig lurad, att hustrun inte uppfyllde de krav som han ställde på henne. Det finns faktiskt exempel i vårt land på att inte bara en, två eller tre utan t. o. m. fyra hustrur som importerats inte har blivit godkända efter en försöksverksamhet.

Vad återstår då för dessa kvinnor? Mannen ser i dessa sammanhang helst att kvinnan sänds tillbaka hem. Hem till vad? kan man fråga sig. I de allra flesta fall har familjen förskjutit kvinnan, eftersom det är en skam att komma tillbaka och vara skild och inte ha uppfyllt sina förpliktelser som hustru enligt landets lagar.

Vi vet också hur det är med arbetstillfällena i dessa länder. Många kvinnors enda utväg när de har kommit hem har varit prostitution.

Jag tycker att det är en utomordentlig skrivning när statsrådet på s. 2 i det utdelade svaret talar om tillämpningen av riktlinjerna för invandrings- och flyktingpolitiken och om vilken hänsyn som bör tas till vissa omständigheter. Jag skulle bara önska att man i litet högre grad än som hittills har skett – efter vad jag kan förstå med de erfarenheter som jag har och med hänsyn till det som har berättats för mig – vid sin bedömning följer dessa riktlinjer och tar denna hänsyn. Jag tror att vi skulle komma ifrån många av de här problemen om dessa hänsyn verkligen fick väga tungt vid bedömningen.

Statsrådet pekade också på kvinnojourernas roll. Jag måste säga att de gör ett fantastiskt arbete. På de platser där det finns en kvinnojour har denna ofta varit de här kvinnornas enda tillflyktsort när de behövt någon att vända sig till. Men de som arbetar på kvinnojourerna har ibland upplevt att de blivit illa behandlade av vissa myndigheter, som tyckt att kvinnojourerna inte haft den rätta statusen för att lägga sig i dessa frågor. Det tycker jag är mycket beklagligt.

När det gäller tillämpningen av riktlinjerna vill jag fråga om regeringen någon gång följer upp hur tillämpningen sker i de olika instanserna så att man undviker att det blir olikheter, vilket tydligen sker.

Vidare skulle jag vilja fråga: Görs det, framför allt då man har konstaterat upprepade fall av den här importen, någon undersökning av mannen i fråga och av den tillvaro kvinnorna kommer till?

Jag har full förståelse för svårigheterna att göra någonting åt den "hustruimport" som förekommer, även om vi framför allt när det är fråga om minderåriga naturligtvis inte kan acceptera att sådant sker, mot bakgrund av våra värderingar och vår lag. Men skulle man på något sätt kunna förhindra den här importen kunde vi också undvika de tragiska levnadsöden som den för med sig.

Anf. 43 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Frågan om invandrarkvinnornas rättsliga situation var aktuell här i riksdagen för flera år sedan och har därefter tagits upp vid olika tillfällen.

Redan 1980 väckte jag själv en motion där jag begärde att den dåvarande regeringen skulle göra en översyn av reglerna för fränskilda invandrarkvinnors rätt att stanna i Sverige. Motiven var desamma som de som omnämns i den nu aktuella interpellationen och i dagens debatt, nämligen den psykiska och fysiska misshandel av invandrarkvinnor som ibland förekommer här i deras nya hemland och det tragiska öde som efter en skilsmässa och efter en utvisning till det forna hemlandet ofta drabbar dem.

Under den allmänna motionstiden 1982 återkom jag till frågan i en motion tillsammans med några andra folkpartikvinnor. Vi begärde då att invandrapolitiska kommittén skulle få i uppdrag att särskilt beakta frågan om uppehållstillstånd för fränskilda invandrarkvinnor. Vi framhöll också att det naturligtvis inte skall vara möjligt att skaffa sig tillstånd att bo i Sverige så att säga bakvägen, t. ex. genom skenäktenskap. Det måste självfallet finnas regler som förhindrar sådant.

Den praxis som gällt under flera år har emellertid drabbat kvinnor särskilt hårt. För många av de fränskilda invandrarkvinnorna förefaller möjligheterna att efter en utvisning få ett anständigt liv i hemlandet vara obefintliga, främst på grund av dessa länders syn på fränskilda kvinnor.

Dessa problem uppstår inte bara vid s. k. skenäktenskap, utan de finns också bland de kvinnor som Kerstin Göthberg nämner i sin interpellation, nämligen de som kommer till Sverige och är bortgifta med män som de aldrig träffat.

Jag och mina medmotionärer framhöll redan 1982 att det var angeläget och brådskande med en översyn av bestämmelserna för uppehållstillstånd för fränskilda invandrarkvinnor, men att döma av den nu framställda interpellationen och av andra uppgifter har problemen tyvärr inte fått någon tillfredsställande lösning. Man trodde att så skulle bli fallet då bl. a. statsrådet Anita Gradin själv som riksdagsledamot interPELLERADE i frågan 1982. Möjligen har en viss förbättring skett genom de riktlinjer som riksdagen antog 1984.

Efter vad jag förstår är vi inom samtliga politiska partier överens om att vi

måste både underlätta invandrarkvinnornas olika problem här i Sverige och undvika att frångilda invandrarkvinnor skickas tillbaka till ett liv i förnedring i sitt hemland. Jag hoppas nu att vi, genom att hänsyn kommer att tas till samtliga omständigheter i det enskilda fallet, inte skall behöva föra några fler debatter om de här problemen utan att de kommer att få godtagbara lösningar.

Anf. 44 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Vi är överens om att det är viktigt med en ömsint och generös handläggning i de frågor som det här gäller för invandrarkvinnorna. Min erfarenhet efter diverse kontakter – det är framför allt kvinnojourerna som följer upp vad som händer – är att tillämpningen av föreskrifterna är någorlunda hygglig och att kunskaperna blir allt bättre både hos polisen och hos sociala myndigheter tack vare alla de insatser som inte minst kvinnojourerna gör.

Vad vi skall komma ihåg i detta sammanhang är att när vi ger det första tillståndet på sex månader går vi inte in och värderar kvaliteten på eventuella känslor eller djupet i det kommande äktenskapet. Det är ju omöjligt för en myndighet att göra det. Det är därför som vi efter sex månader följer upp att det verkligen är två människor som har träffats, att de lever tillsammans, att de kan berätta om ett liv tillsammans. Däremot har vi väldigt svårt att just värdera människors känslor och allt det som kanske skulle kunna ge oss bättre indikationer på att det är fråga om ett "riktigt" äktenskap.

Anf. 45 KERSTIN GÖTHBERG (c):

Herr talman! Det är bra att statsrådet är medveten om att man kanske inte alltid tillämpar föreskrifterna på bästa sätt, föreskrifter som i och för sig är mycket bra och som skulle täcka in det här problemet mycket väl. Jag hoppas att den information och den utbildning som är på gång också förstärks på detta område. Jag tror att det är nödvändigt i vissa fall.

Jag förstår naturligtvis att det är omöjligt att gå in och direktkontrollera två människor som har bestämt sig för att leva tillsammans. Vad jag var ute efter var någon kontroll när man konstaterar att denna hustruimport upprepas gång på gång efter ungefär samma mönster. Jag skulle vilja veta om man kan komma åt detta på något sätt för att åtminstone kunna se till att inte ytterligare kvinnor kommer i samma horribla situation.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1985/86:14 om inhämtande av yttranden över den s. k. Ugglumsleden öster om Göteborg

Anf. 46 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Erling Bager har frågat mig om jag är beredd att medverka till att Göteborgs kommun får tillfälle att yttra sig över Ugglumsleden och bli betraktad på motsvarande sätt som en sakägare.

Inledningsvis vill jag kort redovisa vissa principer i väglagen. För byggande

av en allmän väg skall en arbetsplan upprättas. Ordningen för detta finns fastlagd i väglagen.

Vid utarbetandet av en arbetsplan för byggande av en allmän väg skall samråd ske med berörda fastighetsägare och berörd kommun samt med andra som kan ha ett väsentligt intresse i saken. Markägarsammanträde skall hållas, arbetsplanen skall normalt ställas ut och vägverket fastställer arbetsplanen efter samråd med länsstyrelsen.

En arbetsplan för byggande av den s. k. Ugglumsleden i Partille kommun har fastställts av vägverket den 13 september 1985. Fastställelsebeslutet har överklagats till regeringen.

Upplysningsvis vill jag nämna att Göteborgs kommun har tagit del av arbetsplanen för Ugglumsleden både genom föredragning i gatunämnden den 21 februari i år och i samband med att planen ställdes ut. Om Erling Bager med sin fråga avser rätten att föra talan mot vägverkets beslut varigenom arbetsplanen för Ugglumsledens byggande fastställts vill jag hänvisa till den allmänna bestämmelsen om besvärsmät i förvaltningslagen. Enligt den bestämmelsen får talan föras av den som beslutet angår, om beslutet gått vederbörande emot. Vem som beslutet angår prövas från fall till fall med ledning av rådande praxis. Normalt kan frågor som rör förhållanden inom en kommun inte anses angå en annan kommun på sådant sätt att den andra kommunen har besvärsmät.

Anf. 47 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Den fråga som jag har ställt i min interpellation berör utbyggnaden av den s. k. Ugglumsleden i Partille kommun intill Göteborg. Vägverket önskar här, efter samråd med Partille kommun, genomföra en sedan lång tid tillbaka planerad trafikledsutbyggnad genom att komplettera motorväg E 3-an med en sydlig parallellförbindelse mellan Partille och Göteborg. Förslaget till denna sträckning har mött hård kritik inom Partille kommun och det blev också en stridsfråga vid årets kommunalval. En fjärdedel av kommunens invånare har med namnunderskrifter uttalat sig mot en utbyggnad av leden.

Orsaken till den hårda kritiken är att den föreslagna sträckningen på sikt kan komma att överta en betydande mängd trafik, vilken annars skulle ha varit hänvisad till motorväg E 3.

Leden skär först genom ett orört skogsområde och fortsätter sedan genom ett tätbebyggt villaområde. Den sista tredjedelen av leden förs sedan på befintliga vägsträckningar inom Göteborgs kommun in mot Göteborgs city. I Göteborg passerar trafiken på litet avstånd från Göteborgs nya storsjukhus, Östra sjukhuset. Sjukhusdirektionen har gett uttryck för stor oro för att det nya trafikföringsalternativet på sikt kan komma att medföra en stor trafikmängd utanför sjukhuset och – vilket är negativt – skapa buller och miljöproblem.

Göteborgs kommun har inte kunnat yttra sig över frågan om ledens utbyggnad. Däremot har ärendet, vilket kommunikationsministern mycket riktigt framhåller, föredragits i gatunämnden samt i byggnadsnämnden och i trafiknämnden, som jag själv är ledamot av. Den fråga som jag har ställt

berör den omständigheten att Göteborgs kommun inte har möjlighet att yttra sig och att avge besvär i ärendet. Kommunalrådet Erling Sundvall, socialdemokrat – tillika ordförande i byggnadsnämnden och trafiknämnden – har vid en diskussion i Göteborgs kommunfullmäktige nyligen, nämligen den 8 oktober 1985, påtalat svårigheter när det gäller väglagen. Jag citerar ur Göteborgs kommunfullmäktiges protokoll: "Arbetsplanen för Ugglumsleden har nu varit utställd. Vägverket har fattat beslut om att fastställa planen. Detta beslut kan överklagas hos regeringen av den som betraktas som sakägare. Göteborgs kommun är inte sakägare, varför jag i egenskap av byggnadsnämndens ordförande inte har överklagningsrätt."

I detta sammanhang kan man konstatera att Erling Sundvall har hela byggnadsnämnden i Göteborgs kommun bakom sig när det gäller att försöka framföra de besvär som Göteborgs kommun vill anföra mot det här bygget. Men han kan inte uträtta någonting med nuvarande lagstiftning.

Kommunikationsministern anför i sitt svar på min interpellation att en kommun har möjlighet att med stöd av 11 § förvaltningslagen besvara sig över ett ärendes handläggning. Ett sådant tillvägagångssätt kan dock endast innebära framgång i de fall ett beslut uppenbart vilar på orätt grund eller har tagits i strid med rättslig praxis. Det samråd jag efterlyser gäller i stället rätten för grannkommunen att redan vid remissbehandlingen betraktas som sakägare.

Herr talman! Väglagen tillkom 1971 och har, bortsett från obetydliga tillägg, behållit sin ursprungliga lydelse. Vid tiden för lagens tillkomst hade miljöproblemen när det gäller bilismen visserligen uppmärksammats men inte givits något större utrymme vid planeringen. Det var därför naturligt att lagstiftarna tidigare i huvudsak betraktade vägbyggnadsärenden som intrång, marklösenfrågor, m. m. Konsekvenserna av ett vägbyggnadsföretag berörs visserligen i vägkungörelsens 26 §. Samråd med berörda fastighetsägare och kommun regleras i kungörelsens 27 och 30 §§. Här står: "Kan företaget inverka på kommunikationsförhållandena inom närliggande kommun, skall även sådan kommun underrättas."

Jag menar att miljöproblemen under de 14 år som gått sedan lagen tillkom blivit mycket grundligt belysta och påverkat såväl planering som det allmänna medvetandet. Det är därför orimligt att Göteborgs kommun inte får anföra besvär mot Ugglumsledens utbyggnad. Ett principiellt ställningstagande i denna fråga berör Göteborgs och Partille kommuner i lika hög grad.

Med tanke på dagens syn på dessa frågor finner jag att grannkommunernas rättsliga skydd ej har tillgodosetts av den nuvarande lagen.

Är kommunikationsministern beredd att verka för en ändring på denna punkt?

Anf. 48 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Erling Bager och jag tycks vara överens om att Göteborgs kommun i hög grad är berörd av denna vägdragning till följd av den ökade trafik som kommer in i Göteborg om vägen byggs. Vägen kommer bl. a. att ledas förbi Östra sjukhuset. Vi behöver inte vara oeniga om att man på detta sätt påverkas av vägdragningen.

Vi kan också konstatera att Göteborgs kommun flera gånger har fått tillfälle, och också utnyttjat det, att framföra sin uppfattning om det planerade vägbygget. Detta har emellertid hittills inte påverkat Partille kommuns planering. Hur angeläget vi än kan tycka att det är att föra denna diskussion och hur många personer i Partille som än kan ha en annan mening än den som Partille kommun har intagit när det gäller vägbyggets sträckning, kan man ifrågasätta om denna fråga verkligen skall göras till en riksangelägenhet. Jag är för min del inte beredd att i den här debatten säga att man med utgångspunkt i det här fallet skall ändra gällande praxis när det gäller hantering av sådana här ärenden. Det kräver nog djupare överväganden och en belysning med flera exempel än Ugglymsleden i Partille och Göteborg.

Anf. 49 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag är inte helt nöjd med det svar som kommunikationsministern har gett, även om det ger ett visst hopp att han har stor förståelse för de problem detta skapar i Göteborgsregionen. Trafikledsutbyggnaden har under det senaste årtiondet ofta varit mycket omstridd och föregåtts av långa diskussioner.

I detta fall finner jag diskussionen väl berättigad. Vägverket och Partille kommun tar genom sitt beslut på ett avgörande sätt ställning för att man i framtiden skall föra betydande trafikmängder genom känsliga natur- och bostadsområden, samt, vilket är mycket allvarligt, tätt förbi ett storsjukhus.

Denna utbyggnadsstrategi kan ifrågasättas, inte minst då det som i detta fall existerar ett alternativ enligt vilket trafiken efter ombyggnad av det s. k. Slottsmotet skulle finnas kvar på den befintliga Landvettervägen och motorväg E 3.

Det är min förhoppning att de gemensamma insatser som görs i Göteborgs kommun, inom Partille kommun och i riksdagen för att stoppa detta omstridda vägbygge skall kunna påverka regeringen och få vägverket att avbryta planerna på Ugglymsleden. Bättre är att satsa på de naturliga alternativ som finns med påfarter på motorvägen och att använda den trafikled intill Göteborg som redan finns.

Herr talman! Jag tror mig ana att den göteborgske kommunikationsministern i sitt inre delar denna uppfattning och tycker det vore skönt om Ugglymsleden ej kom till stånd.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1985/86:16 om planerna på den s. k. Scandinavian Link

Anf. 50 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Viola Claesson har ställt följande frågor till statsministern:

1. Kommer regeringen att föra fram frågan om Scandinavian Link till diskussion i riksdagen innan ytterligare steg har tagits?
2. Vilka överväganden om miljökonsekvenserna av Scandinavian Link har regeringen hittills gjort?

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

*Om planerna på den
s. k. Scandinavian
Link*

Interpellationen har överlämnats till mig.

Regeringen har inte tagit ställning till idén om en s. k. Scandinavian Link. Scandinavian Link är endast en idéskiss. Regeringen har inte haft anledning att blanda sig i den diskussionen.

Däremot har regeringen tagit beslut om att vägverket skall projektera och utarbeta en arbetsplan för utbyggnad av väg E 6 till motorväg på återstående delar mellan Stenungsund och Uddevalla. Bakgrunden till regeringens beslut är en helt annan än den Viola Claesson antyder. En nedläggning av Uddevallavarvet ställer krav på nya sysselsättningstillfällen. Satsningar på vägbyggen i regionen förbättrar förutsättningarna för ett allsidigare näringsliv.

I vägverkets projekteringsarbete skall självfallet miljö- och naturvårdsfrågor belysas i överensstämmelse med såväl gällande lagstiftning som lokal och regional planering.

Jag vill här tillägga att motorvägen, som regeringen uppdragit åt vägverket att projektera, ingår som en del i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Regeringen har också beslutat att vägverket skall påbörja två andra vägobjekt på E 6-an i Bohuslän vilka ingår i planen.

Handlingsplanen lades fram vid Nordiska rådets 33:e session i Reykjavik i mars i år. Sällan har väl ett förslag i Nordiska rådet mött en så bred enighet bland de nordiska parlamentarikerna. Investeringarna syftar till att på olika sätt förbättra betingelserna för gods- och persontransporter mellan och genom de nordiska länderna. Detta kommer verksamt att främja sysselsättning och utveckling i våra nordiska länder.

Anf. 51 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Sven Hulterström påstår att regeringen inte tagit ställning till idén om Scandinavian Link, ja, att regeringen inte ens haft anledning att blanda sig i den diskussionen. Jag vill därför påminna kommunikationsministern om, att även om Scandinavian Link inte har behandlats här i riksdagen förrän i dag, finns det vissa möjligheter att lägga pussel genom att studera olika dokument från brevväxlingen mellan P. G. Gyllenhammar och regeringsföreträdare, officiella uttalanden, m. m.

Jag påstår att regeringen på ett tidigt stadium i allra högsta grad varit inblandad inte bara i en diskussion utan i regelrätta förhandlingar om Gyllenhammarprojektet, dvs. dels Scandinavian Link, dels Uddevallafabriken som en del i det s. k. Uddevallapaketet. Detta bekräftades bl. a. av finansministern i en intervju under våren, och det har ännu inte dementerats av övriga inom regeringen. Som kommunikationsministern säkert vet brukar privata uttalanden som strider mot regeringens syn föranleda en knäpp på näsan. Och på vems uppdrag agerade Kjell-Olof Feldt om inte på regeringens, när han redan före OECD-ministermötet i Paris i april 1985 för TT uttalade att han "hoppas att kunna sälja Volvo-chefens idé om en Scandinavian Link – – – till deltagarna"? Vidare sägs att "den svenska regeringen tar Gyllenhammars förslag som ett konkret exempel när den på nytt gör ett försök att få övriga OECD-länder med sig i en samlad investeringssatsning på

vägar och andra kommunikationer". Allt detta för att "det skall bli bättre fart på den ekonomiska tillväxten". Inte heller de här klart uttalade hyllningarna till Scandinavian Links idégivare har tillbakavisats av den svenska regeringen i övrigt.

Jag har samtidigt med interpellationen till statsministern, vilken nu besvarats av kommunikationsministern, skrivit ett brev till P. G. Gyllenhammar i form av en interpellation i precis samma ärende – även om det inte formellt är möjligt att interpellera honom. Volvochefen har nu svarat, vilket jag uppskattar mycket. I brevet skriver Gyllenhammar ordagrant: "På statsministrarnas begäran leder jag en arbetsgrupp i nordiska frågor. Denna har föreslagit en 'Scandinavian Link'."

Jag skulle uppskatta än mer om kommunikationsministern i denna debatt rakt och ärligt svarar på frågan om herr Gyllenhammar far med osanning när han påstår att den Gyllenhammarledda arbetsgruppen sanktionerats av Olof Palme. Dementerar Sven Hulterström påståendet? Som styrelseledamot i Volvo bör väl kommunikationsministern ha haft kunskap om förhållandet, även om han tidigare inte varit regeringsmedlem – eller hur? Den nordiska handlingsplan vari Scandinavian Link-projektet ingår förutsätter såväl Öresundsbro som motorvägsprojekt. I ett brev till Olof Palme från P. G. Gyllenhammar, som är daterat så tidigt som i mars 1983, framför Gyllenhammar sitt "tack för en stimulerande och intressant diskussion om möjligheten till ett vidgat nordiskt samarbete". Detta tycks vara förspelet, dokumenterat som politiska överläggningar på statsministernivå med Volvochefen som motor på väg mot denna nordiska handlingsplan. Vid Nordiska rådets möte i Reykjavik ansåg en isländsk delegat att partirepresentanterna har förts bakom ljuset genom förspelet med näringslivets mest inflytelserika företrädare.

Det enda parti som genom sin representant reserverade sig mot Nordiska rådets beslut om att rekommendera handlingsplanen i Reykjavik var vpk.

Det finns nu en stark opinion mot att Scandinavian Link-projektet skall verkställas. Skälen är många. Hamnar på västkusten kommer att slås ut och jobben på sikt att minska. Motorvägsbyggen typ Stora Höga-Uddevalle kommer att ta så stora ekonomiska resurser i anspråk att det inte finns pengar till övriga mycket angelägna vägsatsningar i andra delar av Sverige. Skogen längs västkusten, som redan är hårt drabbad av föroreningar, kommer att få obotliga skador om den tunga trafiken ökar, och människorna kommer att drabbas av den miljöförstörande stordriftssatsning som Scandinavian Link-projektet innebär.

Kommunikationsministern säger i sitt svar att vägverkets projekteringsarbete i Uddevallaregionen självfallet skall granskas när det gäller miljö- och naturvård. Sanningen är ju att regeringen redan har gett klartecken utan att ha tagit sådana hänsyn när det gäller motorvägen Stora Höga-Uddevalle. Varför satsade regeringen just på en motorväg för att ordna jobb? Hade det inte gått lika bra – även om inte Gyllenhammar anser det – att förbättra befintliga vägar och satsa på järnvägens upprustning?

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

*Om planerna på den
s. k. Scandinavian
Link*

Anf. 52 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tycker också att det är beklagligt att riksdagen inte har fått möjlighet att ta ställning till principerna och idéerna bakom Scandinavian Link innan företrädare för regeringen i olika sammanhang uttalat sig för det här kommunikationssystemet, vars tyngdpunkt ligger på en motorväg mellan Oslo och kontinenten.

Uddevallapaketet, som presenterades i januari som en följd av regeringens beslut att lägga ned Uddevallavarvet, innehöll – som kommunikationsministern säger i sitt svar – bl. a. en satsning på en motorväg mellan Uddevalla och Stenungsund, som nu beräknas komma att kosta mellan 700 och 900 milj. kr., beroende på vilken sträckning man väljer. Den satsningen får ses som en första etapp på en Scandinavian Link, eftersom den knappast kan motiveras utifrån andra utgångspunkter. Som belägg för detta påstående vill jag anföra två skäl.

För det första kan man inte motivera motorvägen mellan Stenungsund och Uddevalla med trafikförings-skäl. Vägverket har en tumregel när det gäller vägplanering, som innebär att man överväger motorväg när trafikintensiteten är större än 15 000 bilar per dygn. Enligt mätningar uppgår trafiken i dag på den berörda sträckan till ca 7 300 bilar per dygn.

För det andra kan projektet inte heller vara ekonomiskt försvarbart. Normalt rangordnas nya vägbyggen av vägverket med hjälp av en beräkningsmodell, där man räknar in bl. a. ökad framkomlighet, färre olyckor, tids- och avståndsvinster, å ena sidan, och miljöförluster, å andra sidan. Lönsamheten skall i en sådan beräkningsmodell helst ligga över 10 %; ibland är den så hög som 30 %. Med det trafikflöde som finns på den aktuella sträckningen och med en byggkostnad på 700 milj. kr., vilket är det billigaste alternativet, blir lönsamheten enligt den beräkningsmodell jag här angivit så låg som 4 %.

Det är i och för sig viktigt att slå fast att Uddevallaregionen och Bohuslän behöver bra kommunikationer för att kunna utvecklas och kunna utveckla industri, turism och andra näringsgrenar. Det behövs också bra kommunikationer mellan Osloregionen, Uddevallaregionen, Göteborgsregionen och kontinenten. Men jag är för min del inte beredd att sätta likhetstecken mellan bra kommunikationer och motorväg.

Jag skulle vilja att man i stället satsade på järnväg och sjöfart, för att på det viset avlasta E 6-an i första hand de tunga godstransporterna. För det talar bl. a. miljöaspekter och energiskäl. Försurningsproblematiken är ju aktuell och kommer att påverkas av det här; olika slag av luftföroreningar är grundorsaken till såväl skogsdöd som mark- och vattenförsurning. Bohuslän och Dalsland tillhör de områden i Sverige som är hårdast drabbade av sådana skador. En tungt belastande faktor när det gäller försurnings-skadorna är just utsläppen av kväveoxider, som till 70 % kommer från bilavgaserna. Ökad trafik ger ökade avgasutsläpp, och högre hastigheter leder till kraftigt ökade utsläpp av kväveoxider. Om hastigheten höjs från 90 till 110 km/tim på ett fordon ökar kväveoxidutsläppen med ungefär 30 %.

Det finns också andra skäl som talar mot en motorväg – Viola Claesson har varit inne på en del, bl. a. att ett motorvägssystem drar undan gods från de stora västsvenska hamnarna i framför allt Uddevalla och Göteborg och

därmed drar undan en del av underlaget för dessa.

För närvarande passerar ungefär 500 långtradare per dygn den svensk-norska gränsen över Svinesundsbron. Till stor del är det internationella godstransporter. Jag skulle vilja se följande satsningar för att man skall kunna komma till rätta med trafikproblematiken beträffande Bohuslän.

1. En upprustning av Bohusbanan och en sammanknytning av den och det norska järnvägsnätet genom en järnvägsbro över Svinesund. Med en vettig trafikplanering kan en sådan upprustad Bohusbana fungera som en dubbelspårig järnväg tillsammans med den befintliga järnvägssträckningen Göteborg–Oslo, som går över Dalsland.
2. Den järnvägssatsningen bör kombineras med utbyggnaden av en järnvägstunnel Helsingborg–Helsingör, så att man på det viset kan knyta detta järnvägsnät till det europeiska järnvägsnätet.

Till detta bör läggas en offensiv satsning på sjöfarten.

Med den typen av åtgärder kan vi, tror jag, avlasta E6-an tunga godstransporter, så att vi med en rimlig upprustning – förslagsvis till 13-metersväg – kan åstadkomma en rimlig trafiksituation på riksväg E6 genom Bohuslän.

Jag vill avslutningsvis ställa ett par kompletterande frågor till kommunikationsministern.

1. Delar kommunikationsministern den ståndpunkt som jag här har redovisat, nämligen att järnvägen bör utgöra basen för tunga transporter över långa avstånd?
2. Om nu regeringen inte har tagit ställning till Scandinavian Link, vore det intressant att få ta del av kommunikationsministerns inställning i den frågan.

Anf. 53 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! När jag läste Viola Claessons interpellation undrade jag om det var en omedveten eller medveten sammanblandning från hennes sida då hon beskrev vägbyggena i Bohuslän som ett resultat av idéskissen kring Scandinavian Link. Efter att ha lyssnat till hennes anförande har jag kommit till den uppfattningen att det nog var en medveten sammanblandning. Jag tycker att det därför finns anledning att litet grand påminna om händelsekedjan i detta sammanhang.

Enligt Viola Claessons framställning är det ungefär så att någon gång i vintras presenterar Pehr Gyllenhammar och ett antal andra europeiska industriledare ett projekt. I detta ingår den s. k. Scandinavian Link. Genast därefter träder den ena representanten för regeringen efter den andra fram och säger att detta skall genomföras. Det är ju ingen riktig beskrivning av händelseutvecklingen.

I själva verket har de vägprojekt i Bohuslän, och också i Halland, som vi här diskuterar funnits med i planeringen under åtskilliga år. Det som nu sker är ju att Viola Claesson och andra plötsligt på dessa projekt klistrar etiketten Scandinavian Link.

Scandinavian Link-projektet som sådant omfattar investeringar på sam-

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

*Om planerna på den
s. k. Scandinavian
Link*

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

*Om planerna på den
s. k. Scandinavian
Link*

manlagt ca 40 miljarder kronor, varav huvuddelen gäller broförbindelser mellan Sverige och Danmark och mellan Danmark och Tyskland. De projekt som vi nu diskuterar, i första hand i Bohuslän men även i Halland, rör sig om investeringar i storleksordningen 1 miljard kronor, alltså 1/40 av Scandinavian Link-projektet. Jag tycker därför att det är felaktigt att hävda att de i och för sig berättigade diskussioner som kan föras om motorvägsbygget i Bohuslän skall kopplas direkt till idéskissen om den s. k. Scandinavian Link som presenterades i vintras. Vägprojekten har som sagt diskuterats under åtskilliga år och är inte nyheter för någon – allra minst för bohuslänningarna tror jag, som har följt debatten om hur sträckningen av vägarna upp genom Bohuslän skall göras. Den debatten är naturligtvis väsentlig att föra, och det är därför som vägverket nu har haft en utställning på Bohusläns museum, där man diskuterat olika alternativ vad gäller både sträckning och dimensionering av dessa vägförbindelser. Jag tycker att den diskussionen skall få fortsätta och att detta ärende skall handläggas på samma sätt som vägärenden av det här slaget alltid handläggs. Vid denna behandling skall naturligtvis, som jag tidigare sade, också miljöintressena vägas in i bilden när det gäller sträckning och dimensionering.

Jag tycker att det är fel att sammanblanda vägbyggena i Bohuslän med Scandinavian Link-projektet. Det är tvärtom så att de som har fört fram idén om Scandinavian Link naturligtvis har observerat att de här planerna på vägsträckningar och vägförbättringar i Bohuslän och Halland förelåg. Planerna passade i dessa detaljer in i deras mönster. Men det är inte så att de som ligger bakom Scandinavian Link-projektet har presenterat en idéskiss och att regeringen sedan har hoppat på den vagnen.

Anf. 54 VIOLA CLAEISSON (vpk):

Herr talman! Jag förstår att Sven Hulterström vill göra gällande att det är jag som klistrar etiketten *Scandinavian Link* på de här olika delarna av projektskissen över Scandinavian Link. Men sedan de här delarna som håller på att byggas ut, bl. a. motorvägar och annat, diskuterades första gångerna – det handlar om många delar – har det ju hänt en massa saker som man borde ta hänsyn till. Regeringen har t. ex. gjort utfästelser när det gäller miljön i helt annan riktning. Vi befinner oss också i någonting som brukar kallas för ekonomisk kris, och motorvägsbyggen är som bekant nästan det dyraste man kan ge sig på.

Jag vill ta upp problemet med försurningen, som ju direkt har att göra med särskilt den tunga trafiken. Försurningen och skogsskadorna i Sverige har ansetts som ett av de allra viktigaste miljöproblemen som behöver åtgärdas. Vpk är av precis samma åsikt, men vi har inte ansett att regeringen genom beslutet i maj 1985 gick tillräckligt långt. Alla är överens om att något skall göras, men inte exakt hur det skall göras. Målsättningen var att minska kväveoxidutsläppen med 30 % fram till 1995.

Vpk-gruppen anser att detta inte är tillräckligt ambitiöst och att det behövs en annan trafikpolitik. Det är fråga om motorvägssatsningar och tunga landsvägstransporter kontra en helt annan inriktning, där man överflyttar tungt gods till järnväg, osv. Det är den inriktning som vi vill ha – och också miljörelsen.

Men låt oss se närmare på vilka förutsättningar det finns att med den politik som beslutats åstadkomma en 30-procentig minskning av de skogsdödande kväveoxidutsläppen.

Siffran bygger på att katalytisk avgasrening för personbilar införs – vilket är det enda som har diskuterats – samt på en trafikprognos från början av 1980-talet, där biltrafikens tillväxt mellan 1980 och 2000 beräknades till 12 %. Men biltrafiken har ökat betydligt snabbare. Ökningen har i stort sett redan inträffat, Sven Hulterström! Detta innebär att ingen som helst ökning av biltrafiken skulle kunna tillåtas från och med nu och fram till år 2000, såvida inte mycket hårda styråtgärder snabbt beslutas för att främja den kollektiva trafiken samt godstrafiken på järnväg, alltså en helt annan politik. Har regeringen över huvud taget diskuterat detta alarmerande faktum, som nu väcker mycket stark oro på naturvårdsverket?

Anf. 55 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! De aktuella projekten har funnits med i planeringen i många år, säger kommunikationsministern i sitt andra inlägg. När det gäller motorvägssträckningen från Stenungsund norrut och förbi Uddevalla, så är det i och för sig sant att den har funnits med i många år – och jag kanske skall tillägga: för många år sedan. Det gamla reservat som fanns i översiktsplaner osv. togs bort ur Uddevallas kommunöversikt i mitten av 1970-talet med länsstyrelsens goda minne. Ingen ansåg det då rimligt att det skulle bli en motorväg. Man tillät därför att bebyggelse släpptes fram i det gamla motorvägsreservatet. Det har bl. a. byggts en fritidsanläggning i Ljungskile, som nu kan komma att hamna just där en eventuell motorväg skall gå.

Alla som jag har talat med var överraskade – tvärtemot vad kommunikationsministern säger – när beskedet kom att regeringen ville satsa på en motorväg. Det var ingen som under senare år hade efterfrågat en motorväg. Man efterfrågade bra kommunikationer för Uddevallaregionen, emot bl. a. Göteborg. Men det var ingen som bedömde att bra kommunikationer behövde vara bra motorvägar. Såvitt jag vet fanns det inga propåer från näringslivet – i alla fall inga som har redovisats offentligt – eller från berörda kommuner, länsmyndigheter osv., om att det behövdes en motorväg på den här sträckningen.

När det gäller miljöaspekterna redogjorde Viola Claesson något för de prognoser som finns och för vad som händer i fråga om den fortsatta utvecklingen av trafiken osv. Jag har ingen anledning att upprepa detta, utan jag delar de synpunkter hon redovisade.

Men eftersom en motorväg som vi nu talar om har så stor betydelse för miljön tycker jag att det skulle vara intressant om man lät koncessionsnämnden för miljöskydd pröva en sådan här utbyggnad av motorvägen för att verkligen belysa vad den får för konsekvenser för miljön. Det finns ju trots allt olika uppfattningar om bl. a. kväveoxidens påverkan när det gäller skogsskador osv.

Kommunikationsministern svarade inte på de frågor jag ställde i mitt förra inlägg, men jag gör ett försök med en ny fråga och hoppas på bättre framgång den här gången. Är kommunikationsministern beredd att ta initiativ för att koncessionsnämnden för miljöskydd skall få möjlighet att pröva t. ex. den här motorvägsutbyggnaden mellan Stenungsund och Uddevalla?

Anf. 56 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Som jag tidigare sade skall den här vägfrågan naturligtvis behandlas också under iakttagande av miljöaspekterna.

Jag vill bara med anledning av de senaste inläggen säga att det ju inte är säkert att det ur miljösynpunkt är bäst att trafiken inte flyter. Det är vad som i dag alltför ofta inträffar på de aktuella vägsträckorna. Det kan ju hända att det ur miljösynpunkt är bäst om trafiken flyter någorlunda väl.

Det är riktigt att jag inte svarade på de frågor som Elving Andersson ställde. Han frågade bl. a. om järnvägsinvesteringarna. Med anledning av det vill jag påminna om att den nordiska handlingsplanen, där detta projekt ingick som en del, vilken presenterades i våras, också innehåller omfattande investeringar i järnvägar, varav tyngdpunkten ligger just på västkusten.

Anf. 57 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag hade hoppats att Sven Hulterström skulle utveckla sina tankar något mer än vad han gjorde när han nämnde Scandinavian Link tillsammans med de andra projektdelarna. Jag har citerat regeringsföreträdare som rent av har hyllat Scandinavian Link-projektet. I Sven Hulterströms interpellationssvar står det dock att regeringen över huvud taget inte har diskuterat frågan – ja, inte ens har haft anledning att göra det. Jag vet att väldigt många just nu är intresserade av om det har förekommit någon regeringsinblandning eller inte.

Jag skulle åtminstone vilja ha ett svar på följande fråga: Är P. G. Gyllenhammars uppgift riktig i brevet till mig, där han påstår att resp. länders statsministrar har begärt att han skall leda den arbetsgrupp som lade fram förslaget om Scandinavian Link?

Jag skall också vara litet positiv. Det kan hända positiva saker när det gäller kommunikationerna i Sverige, och det känns fint. Bl. a. har politikerna i Göteborg enats om vpk-förslaget att man skall satsa på en järnvägsfärjeförbindelse Göteborg–Fredrikshamn. Det är en riktig satsning både med tanke på arbetstillfällena och med tanke på miljön. Tågfärjan – lägg märke till det! – utesluter inte alls satsningar på dubbelspår på västkustbanan som vpk, miljöorganisationer och många andra pläderar för.

Göteborgs hamn har visat att avsevärda godskvantiteter kommer att tillföras SJ genom en sådan här ny järnvägsfärjeled. Om leden registreras enligt det internationella fördraget om godstransport på järnväg, CIM, underlättas hanteringen avsevärt.

Jag vill till kommunikationsministern, förutom den viktiga frågan om Gyllenhammars påstående, också ställa följande fråga: Är kommunikationsministern beredd att verka för ett möjliggörande av ett enda fraktdokument för hela transporten land–färja–land, dvs. påskynda beslut om genomförande av CIM i Göteborg?

Andre vice talmannen anmälde att Elving Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 58 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Eftersom Elving Andersson enligt debattreglerna inte kan begära replik, vill jag med anledning av kommunikationsministerns yttrande att det är bättre med motorvägar där trafiken flyter säga följande. Vi har, kommunikationsministern, från centern inget emot att trafiken flyter. Risken är dock den att utbyggnaden av Scandinavian Link-systemet innebär att motorvägarna kommer i fokus, inte järnvägarna och den vattenburna trafiken, och detta är inte bra.

Vi har ingenting emot att vägarna i Bohuslän förbättras, så att antalet trafikolyckor minskar, men som både Viola Claesson och Elving Andersson anfört måste den tyngre trafiken och persontrafiken i större utsträckning gå via järnväg i stället för via bil, lastbil och buss. Vi känner till vilka effekter som försurningen får i Västsverige.

Vi är inte på något sätt emot en förbättring av våra vägar. Den dystra sommaren i år med många trafikolyckor bevisar att vi behöver förbättra vägarna, men därifrån till att tala om motorvägar är steget mycket långt.

Anf. 59 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag vill bara med anledning av Viola Claessons upprepade fråga om brevet från Pehr Gyllenhammar säga att det är svårt för mig att kommentera Viola Claessons privata korrespondens med Pehr Gyllenhammar. Jag tror dock att det är så att den nordiska arbetsgrupp som han leder har betydligt vidare uppdrag än att diskutera dessa vägfrågor i Bohuslän.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

- 1985/86:23 till justitieukskottet
- 1985/86:27 till näringsutskottet
- 1985/86:34 till konstitutionsutskottet
- 1985/86:35 till bostadsutskottet
- 1985/86:36 till kulturutskottet
- 1985/86:37 till bostadsutskottet
- 1985/86:38 till socialförsäkringsutskottet
- 1985/86:41 till skatteutskottet
- 1985/86:43 till socialutskottet
- 1985/86:44 till bostadsutskottet
- 1985/86:45 och 46 till skatteutskottet
- 1985/86:48 till bostadsutskottet
- 1985/86:49 till skatteutskottet
- 1985/86:52 till utrikesutskottet

8 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

- 1985/86:5 till konstitutionsutskottet

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

Meddelande om frågor

9 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1985/86:66–93 till bostadsutskottet
1985/86:94–98 till jordbruksutskottet

10 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1985/86:1 och 2
Skatteutskottets betänkanden 1985/86:2 och 3
Lagutskottets betänkanden 1985/86:2 och 3
Socialutskottets betänkanden 1985/86:1–3
Kulturutskottets betänkande 1985/86:2

11 § Anmäldes och bordlades
Propositionerna
1985/86:25 Förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret
1985/86
1985/86:50 Ändringar i allemanssparandet
1985/86:51 Tandläkares anslutning till den allmänna försäkringen
1985/86:53 Ändrad beskattning av gasol
1985/86:56 Förslag om allmänt ombud inom folkbokföringen

12 § Anmäldes och bordlades
Förslag
1985/86:6 Skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av ett från
1983 års JO-utredning inkommet betänkande JO-ämbetet – En översyn
(SOU 1985:26)

13 § Anmäldes och bordlades
Motion
1985/86:99 av *Karin Ahrland*
Godkännande av FN-konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig
eller förnedrande behandling eller bestraffning (prop. 1985/86:17)

14 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 4 november

1985/86:143 av *Sten Andersson i Malmö* (m) till justitieministern om
polisverksamheten i Malmö:

Malmö har genomgått en utveckling mot alltmer ökad brottslighet.
Malmöborna har t. ex. uppmanats att inte uppehålla sig nattetid i stadens
centrala delar på grund av risk att utsättas för brottslig handling. Samma sak
gäller för pensionärer m. fl., att inte i onödan vistas utomhus under kvällstid i
vissa områden.

Efter uppmaning från justitiedepartementet kommer fr. o. m. den 4

november 1985 under två månader 15 polismän, bl. a. 5 patrullerande, att lämna sina ordinarie arbetsuppgifter och behandla asylärenden.

Denna uppmaning innebär bl. a. att utredningsarbete kommer att ta än längre tid, och detta är klart otillfredsställande. Den förebyggande verksamhet som patrullerande poliser bedriver kommer under nämnda tid att försämrats, då inga vikarier sätts in.

Ett av många malmöbor upplevt otryggt Malmö kommer på grund av vårt lands asyllagstiftning att bli än otryggare!

Är statsrådet medveten om att ovannämnda beslut innebär förlängning av redan långa utredningstider och att polisens förebyggande och bevakande verksamhet försämrats under nämnda tid?

den 5 november

1985/86:144 av *Rune Evensson* (s) till kommunikationsministern om statsbidragen till rådgivning angående skredrisker:

Vissa kommuner är mer än andra utsatta för skredrisker. Detta har klarlagts bl. a. genom kartering i ett antal kommuner. Staten stöder ekonomiskt rådgivning till de mest berörda kommunerna och länsstyrelserna i geotekniska frågor. Det är viktigt att denna verksamhet kan få fortsätta intill dess att åtgärder av förebyggande art vidtagits.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Avser regeringen att även fortsättningsvis ställa medel till förfogande för rådgivning angående skredrisker?

1985/86:145 av *Rune Evensson* (s) till försvarsministern om åtgärder mot skred:

Risken för skred är påtaglig i vissa delar av vårt land. I syfte att förebygga skred lade räddningstjänstkommittén i december 1982 fram förslag till åtgärder där även kostnadsfördelningen behandlades. Frågan har också behandlats i en promemoria från försvarsdepartementet 1984. Behovet av åtgärder i berörda kommuner är stort.

Med anledning av ovan anförda vill jag fråga försvarsminister Roine Carlsson:

När kommer ett regeringsförslag att föreläggas riksdagen om förebyggande åtgärder mot skred?

1985/86:146 av *Marianne Andersson* (c) till kommunikationsministern om återupptagande av SJ:s persontrafik vid Vårgårda station:

År 1977 drog SJ in persontrafiken vid Vårgårda station.

Sedan dess har kommun, näringsliv och privatpersoner i kommunen arbetat för att förmå SJ att återuppta persontrafiken. Eftersom kommunen under åren haft både en positiv befolkningsutveckling och ett expanderande näringsliv har trycket på bra kommunikationer ökat.

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

Meddelande om frågor

Ett minimikrav från en kommun som ligger utmed västra stambanan är en förbindelse morgon och kväll åt vardera Stockholm och Göteborg.

Ämnar regeringen vidta åtgärder för att förmå SJ att låta några tåg dagligen göra uppehåll i Vårgårda?

1985/86:147 av *Lars Ahlström* (m) till industriministern om verksamheten vid Stiftelsen Institutet för Företagsutveckling (SIFU):

Riksrevisionsverket (RRV) har nyligen avslutat ett revisionsprojekt beträffande verksamheten vid Stiftelsen Institutet för Företagsutveckling (SIFU). I missivskrivelsen till regeringen anför RRV bl. a. följande:

”Granskningen har syftat till att ge underlag för att bedöma i vilken utsträckning SIFU kan fullgöra en näringspolitisk roll som motiverar ett fortsatt statligt stöd till verksamheten.

RRV:s bedömning är att SIFU genom de förändringar som skett i fråga om formerna för olika typer av företagsstöd inte längre har den näringspolitiska roll som avsetts och att det därför inte är motiverat med ett fortsatt statligt stöd av det slag som hitintills utgått till organisationen.”

Vilka åtgärder överväger regeringen med anledning av RRV:s revisionsrapport beträffande SIFU?

1985/86:148 av *Agne Hansson* (c) till kommunikationsministern om bemanningen vid Idö lotsplats:

I november 1984 angav dåvarande kommunikationsministern i ett frågesvar att inga planer förelåg på en avbemanning av Idö lotsplats. Det bör gälla för regeringen även nu.

I en nyligen gjord framställning till regeringen begär sjöfartsverket regeringens medgivande för en avbemanning av Idö.

Enligt förordningen 1982:136 skall den myndighet som planerar en inskränkning av personal som har direkt betydelse för tillsyn och övervakning av kusterna inhämta länsstyrelsens yttrande över den planerade åtgärden. Länsstyrelsen i Kalmar har i motiverat yttrande avvisat sjöfartsverkets förslag till personalinskränkningar vid Idö.

Sjöfartsverkets framställning till regeringen innebär – om den bifalls – i praktiken ett kringgående av förordningen och de principer för handläggningen av dessa frågor som riksdagen har slagit fast. Länsstyrelsens samordnande roll skall ju tillmätas stor vikt. Mot bakgrund härav vill jag fråga:

Är regeringen nu beredd att vidta sådana åtgärder att bemanningen vid Idö kan behållas oförändrad?

1985/86:149 av *Nils G. Åsling* (c) till socialministern om regionsjukvården i Jämtlands län:

Riksdagens beslut att överföra Jämtlands län i vad avser regionsjukvård från Uppsala till Umeå förutsatte att länets innevånare inte skulle få sin service försämrad. Tyvärr har så skett, främst till följd av att kommunikatio-

nera inte förbättrats på det sätt som var en förutsättning för riksdagsbeslutet.

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

Meddelande om frågor

Vilka åtgärder planerar regeringen vidta för att förbättra tillgängligheten av regionsjukvård för innevånarna i Jämtlands län?

1985/86:150 av *Gunnel Jonäng* (c) till utrikesministern om de franska kärnvapenproven i Polynesien:

På FN-dagen företog Frankrike återigen ett kärnvapenprov i Polynesien under överinseende av bl. a. den franske premiärministern Fabius.

På vilket sätt avser Sverige markera ett avståndstagande från de franska kärnvapenproven?

1985/86:151 av *Gunnel Jonäng* (c) till justitieministern om rätten i vissa fall till ersättning från försäkringsbolag vid trafikolycka:

Avser justitieministern att vidta åtgärder för att förhindra att ett försäkringsbolag kan vägra betala ut ersättning vid trafikolycka med motivering att den skadade är så dålig att hon ej kan använda pengarna?

1985/86:152 av *Göte Jonsson* (m) till justitieministern om sekretesskydd för färdtjänstregistret:

Före årets val har i Jönköpings kommun, enligt uppgift, företrädare för ett politiskt parti gått igenom färdtjänstregistret och sedan utifrån detta sänt valpropaganda till de färdtjänstberättigade.

Då detta handlande inte synes förenligt med gällande sekretesslagstiftning vill jag fråga justitieministern om han ämnar vidta åtgärder så att sekretesskyddet gäller även de färdtjänstberättigade.

1985/86:153 av *Siri Häggmark* (m) till kommunikationsministern om statliga medel till Instöbron i Kungälv kommun:

När kommer pengarna till Instöbron, Kungälv kommun?

1985/86:154 av *Gunnar Hökmark* (m) till utrikesministern om utresetillstånd för dottern till estniskt flyktingpar:

Sedan drygt ett år tillbaka lever ett avhoppat ungt estniskt par i Sverige. Paretts lilla flicka är kvar i Estland. Ett antal försök att få de sovjetiska myndigheterna att ge flickan utresetillstånd har hitintills varit fruktlösa. Vid ett frågesvar i riksdagen under våren förklarade den tidigare utrikesministern att man från svenskt håll gentemot de sovjetiska myndigheterna skulle stödja en förnyad ansökan från föräldrarna om ett utresetillstånd för flickan och därmed familjens återföreande.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesministern vilka åtgärder som vidtagits och som kommer att vidtas för att förmå Sovjetunionen att i detta enskilda fall uppfylla de krav Helsingforsavtalet ställer.

1985/86:155 av *Margit Gennser* (m) till finansministern om statliga åtgärder med anledning av kommunala skattesänkningar:

Meddelande om frågor

Veckans Affärer publicerade i sitt senaste oktobernummer en lång intervju med bl. a. finansministern. I denna intervju konstaterade finansministern att kommunerna kommer att "få en fantastisk ekonomi 1986/1987" beroende på höga löneökningar 1984/85 samt förhoppningsvis en låg inflationstakt nästa år. Finansministern framhöll att kommunerna kan reagera på två sätt: 1. Öka utgifterna. 2. Sänka kommunalskatten. I detta sammanhang varnade finansministern för kommunala skattesänkningar, en varning som i TV:s nyhetssändningar den 1 november följdes av ett hot om att de kommuner som sänkte skatten skulle utsättas för indragningar till staten av kommunala medel.

Med anledning av dessa uttalanden ber jag att få ställa följande fråga till finansminister Kjell-Olof Feldt:

Vilka finansiella åtgärder avser finansministern att rikta mot kommunerna och kommer dessa att skraddarsys, så att de träffar kommuner som genom rationaliseringsåtgärder får utrymme för skattesänkningar fastän skatteunderlag, likviditet och/eller soliditet ligger under genomsnittet för kommuner/landsting?

1985/86:156 av *Bo Hammar* (vpk) till utbildningsministern om SJ:s subventionering av studerandesor:

De studerandes sociala situation har under senare år alltmer försämrats. Därmed har den sociala snedrekryteringen till den högre utbildningen blivit än mer förstärkt.

De kraftigt försämrade rabatterna för studerande på statens järnvägar förvärrar ytterligare situationen och har lett till starka protester från samtliga studerandeorganisationer.

Är utbildningsministern beredd att medverka till ökade anslag till SJ för subventionering av studerandesorna så att rabatterna kan hållas oförändrade?

1985/86:157 av *Sven Henricsson* (vpk) till försvarsministern om återställande av broförbindelsen på inlandsbanan över Ore älv:

I samband med sommarens översvämningkatastrof raserades järnvägsbron på inlandsbanan över Ore älv. Det är känt att ingenjörstrupperna har snabbbyggda brokonstruktioner som på någon vecka kan trygga fortsatt järnvägstrafik över älven. Ett anlåtande av dessa förband är till fördel ur minst fyra olika aspekter:

1. SJ kan snabbt få i gång och behålla trafik
2. Den militära beredskapen kan säkras
3. Ett realistiskt övningsobjekt skapas
4. Militärt bidrag till civil samhällsnytta lämnas

Kommer försvarsministern att uppdra till försvaret att snarast återställa broförbindelsen?

1985/86:158 av *Sven Henricsson* (vpk) till kommunikationsministern om bibehållande av smalspårsbanan mellan Växjö och Västervik:

Norra Europas längsta smalspårsbana, den 18 mil långa banan mellan Växjö och Västervik, hotas nu av total nedläggelse. SJ planerar att riva upp rälsen trots att ett stort intresse finns för att driva turisttrafik där.

Med tanke på att SJ en gång tagit över banan utan kostnad, knappt har investerat något i den och begär överpris för den när andra intressenter vill driva järnvägstrafiken, undrar man onekligen vad SJ har emot järnvägstrafik.

Många ställer sig frågan om inte SJ i stället för att motarbeta alla ambitioner från föreningen Rädda smalspåret, Kronobergs län, flera kommuner, Sveriges turistråd m. fl. borde underlätta möjligheterna för dem som tror på och vill ha järnvägstrafik.

Fråga:

Är kommunikationsministern beredd att medverka till att den smalspåriga banan Växjö–Västervik kan bibehållas åtminstone för turisttrafik?

1985/86:159 av *Ingrid Ronne-Björkqvist* (fp) till kommunikationsministern om skyldigheten att använda bilbälten vid skolskjuts:

Allt fler föräldrar lär sina barn att man alltid bör sitta fastspänd under bilresa. När det blir dags för skolskjuts tillåts däremot ofta fler passagerare än det finns bilbälten. Barnen bibringas därmed missuppfattningen att det är onödigt att sitta fastspänd. Det borde vara rimligt att barn sitter fastspända även vid bilresor som företas på initiativ av förskola och skola.

Avser kommunikationsministern att vidta åtgärder för att förverkliga detta?

1985/86:160 av *Sonja Rembo* (m) till civilministern om användningen av vissa uppgifter på blanketten för folk- och bostadsräkningen:

På blanketten för folk- och bostadsräkningen skall uppgiftslämnaren ange namn på den/dem som har hyreskontrakt för bostaden eller äger bostadsrätten, lägenheten, enfamiljshuset.

Hur kommer dessa uppgifter att användas?

1985/86:161 av *Gunnar Ström* (s) till industriministern om sysselsättningen i Karlskoga–Degerforsregionen:

Inom Karlskoga–Degerforsregionen kommer specialindustrins strukturering att ge svåra sysselsättningsproblem. Nyetablering av företag går sakta men struktureringen går fort. Detta skapar stor oro bland innevånarna i regionen.

Det som hänt den senaste tiden är att Nya Avesta–Degerfors Järnverk har varslat 193 personer om uppsägning den 1 juli 1986.

Componenta Kilsta skall lägga ned sitt stålverk och valsverk. 180 personer är berörda.

Prot. 1985/86:20
5 november 1985

Meddelande om frågor

Dessutom kan nämnas att AB Bofors nu diskuterar om permitteringar och korttidsvecka på grund av dålig orderingång.

Därför vill jag fråga statsrådet och chefen för industridepartementet:

Vilka åtgärder är industriministern beredd att vidta för att skapa ny sysselsättning i Karlskoga–Degerforsregionen?

1985/86:162 av *Gunnel Liljegren* (m) till utrikesministern om åtgärder för att utverka tillstånd för Ivan Dragičević att lämna Jugoslavien:

Sedan juni 1984 kvarhålls Ivan Dragičević på oklara grunder i Jugoslavien. För någon månad sedan erhöll han svenskt medborgarskap och befinner sig sedan dess på den svenska ambassaden i Belgrad, vilken han inte vågar lämna.

Med anledning härav vill jag ställa följande fråga till utrikesministern:

Vilka åtgärder har utrikesministern vidtagit och vilka åtgärder avser utrikesministern vidta för att förmå de jugoslaviska myndigheterna att låta Ivan Dragičević resa till Sverige där han har sin familj och sitt arbete?

15 § Kammaren åtskildes kl. 18.41.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren